PAOLO MENGOZZI
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2012. június 28.[1]

C-399/10. P. és C-401/10. P. sz. egyesített ügyek

Bouygues SA,
Bouygues Télécom SA
kontra
Európai Bizottság és társai
és
Európai Bizottság
kontra

Francia Köztársaság és társai

„Fellebbezés — Állami támogatások — Fogalom — Közvetlenül vagy közvetve állami forrásból nyújtott előnyök — A France Télécom javát szolgáló pénzügyi intézkedések”

1. Fellebbezéseikben a francia jog hatálya alá tartozó két társaság, a Bouygues SA és a Bouygues Télécom SA, amelyek közül az utóbbi a francia mobiltelefon-piacon működik (a továbbiakban együtt: Bouygues-társaságok) (C-399/10. P. sz. ügy), valamint az Európai Bizottság (C-401/10. P. sz. ügy) az Európai Unió Törvényszéke T-425/04., T-444/04., T-450/04. és T-456/04. sz., Franciaország és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2010. május 21-én hozott ítéletének (EBHT 2010., II-2099. o.) (a továbbiakban: megtámadott ítélet) hatályon kívül helyezését kérik, amely ítéletben a Törvényszék egyrészt megsemmisítette a Franciaország részéről a France Télécom részére biztosított állami támogatásról szóló, 2004. augusztus 2-i 2006/621/EK bizottsági határozat (HL L 257., 11. o.) (a továbbiakban: vitatott határozat) 1. cikkét, másrészt pedig megállapította, hogy az e határozat 2. cikkének megsemmisítése iránti kérelmekről már nem szükséges határozni.

I – A jogvita előzményei és a vitatott határozat

2. A távközlési hálózatok működtetésével és szolgáltatások nyújtásával foglalkozó cégcsoport élén álló France Télécom (a továbbiakban: FT) a tőzsdén jegyzett olyan részvénytársaság, amelynek alaptőkéjében a francia állam 2002-ben 56,45%-os részesedéssel rendelkezett. 2001. december 31-én az FT a 2001. évre vonatkozó beszámolójában 63,5 milliárd euró nettó adósságot és 8,3 milliárd euró veszteséget tett közzé. 2002. június 30-án az FT nettó adóssága elérte a 69,69 milliárd eurót, amelyből 48,9 milliárd euró a 2003–2005. évek során esedékessé vált tartozásokból származó szükségszerű eladósodás.

1 — Eredeti nyelv: francia.

3. A 2002. július 12-én a Les Echos című napilapban megjelent interjúban a ministre de l'Économie, des Finances et de l'Industrie (a francia gazdasági, pénzügyi és ipari miniszter) az FT pénzügyi helyzetével kapcsolatban a következőket nyilatkozta (a továbbiakban: 2002. július 12-i nyilatkozat):

„Többségi részvényesek vagyunk, a tőke 55%-ával rendelkezünk […]. Az állam mint részvényes körültekintő befektetőként fog eljárni, és ha az [FT]-nek nehézségei lennének, meghoznánk a megfelelő intézkedéseket. […] Ismétlem, hogy ha az [FT]-nek finanszírozási gondjai lennének, és jelenleg nem ez a helyzet, az állam meghozná a szükséges döntéseket, hogy ezeken túljusson. Ön újraindítja a tőkeemelésről keringő híreszteléseket… Nem, egyáltalán nem! Én egyszerűen csak annyit mondok, hogy kellő időben meghozzuk a megfelelő intézkedéseket. Ha erre szükség lesz. […]"

4. Az FT pénzügyi helyzetéről szóló, 2002. szeptember 13-i sajtóközleményben (a továbbiakban: 2002. szeptember 13-i nyilatkozat) a francia hatóságok a következőket állapították meg:

„Az első félévben tapasztalt kivételes mértékű veszteségek után az [FT] súlyos sajáttőkeállomány-hiánnyal néz szembe. Ez a pénzügyi helyzet meggyengíti az [FT] potenciálját. A [francia] kormánynak tehát eltökélt szándéka, hogy teljes körűen a rá háruló felelősséggel járjon el […] A [francia] állam támogatást nyújt az [FT-nek] e terv megvalósításában, és a maga részéről hozzájárul az [FT] saját tőkéjének a jelentős konszolidációjához egy olyan ütemterv és olyan eljárások szerint, amelyeket a piaci feltételek függvényében állapítanak meg. Addig is a [francia] állam, ha szükséges, meghozza azokat az intézkedéseket, amelyekkel elkerülhető, hogy az [FT] finanszírozási problémákkal szembesüljön."

5. 2002. október 2-án kinevezték az FT új vezérigazgatóját. A kinevezésről hírt adó sajtóközlemény (a továbbiakban: 2002. október 2-i nyilatkozat) a következőképpen szól:

„[…] Ebben a keretben [az FT új vezérigazgatója] élvezni fogja a részvénytulajdonos állam támogatását, amely eltökélt abban, hogy érvényesíti teljes körű felelősségét. A [francia] állam segíteni fogja a konszolidációs intézkedéseket, és a maga részéről hozzájárul az [FT] saját tőkéjének a felerősítéséhez, az [FT] elnökével és igazgatótanácsával szoros kapcsolatban kialakított módozatok szerint. Amint azt már említettük, a [francia] állam időközben és szükség esetén meghozza azokat az intézkedéseket, amelyek lehetővé teszik, hogy az [FT]-t ne sújtsa semmiféle finanszírozási probléma."

6. Az FT igazgatótanácsának 2002. december 4-i ülésén az FT új vezetői bemutatták a „Ambition France Télécom 2005" címet viselő cselekvési tervet (a továbbiakban: Ambition 2005 terv), amely a saját tőke 15 milliárd eurós megerősítésével alapvetően az FT mérlegegyensúlyának helyreállítására irányul.

7. Az Ambition 2005 terv bemutatását a gazdasági, pénzügyi és ipari miniszter 2002. december 4-i sajtóközleménye (a továbbiakban: 2002. december 4-i bejelentés) kísérte, amely a következőket tartalmazza:

„[A] gazdasági […] miniszter megerősíti, hogy a [francia] állam támogatja az [FT] igazgatótanácsa által [2002.] december 4-én jóváhagyott cselekvési tervet. 1) Az [FT] cégcsoport koherens gazdasági egységet képez, amelynek teljesítménye kiemelkedő. Ugyanakkor az [FT] pénzügyi helyezte jelenleg egyensúlyhiányos, saját tőkére és középtávú refinanszírozásra van szüksége. Ez a helyzet a korábbi, rosszul kezelt és a pénzügyi »buborék« csúcspontján megvalósított befektetések kudarcai és általában a piaci helyzet megváltozása miatt állt elő. Az a körülmény, hogy az [FT] csak eladósodás révén tudta finanszírozni fejlődését, tovább súlyosbította ezt a helyzetet. 2) A [francia] állam, a többségi részvénytulajdonos, kérte az új vezetőket, hogy a cégcsoport integritását megőrizve állítsák helyre az [FT] pénzügyi egyensúlyát […] 3) Tekintettel a vezetők által kidolgozott cselekvési tervre és a beruházások megtérülési perspektíváira, a [francia] állam a saját tőke 15 milliárd eurós konszolidációjában saját tőkerészesedésének arányában, azaz 9 milliárd euróval vesz részt. A [francia] állam, mint részvénytulajdonos, ezzel körültekintő befektetőként jár el. Az [FT] feladata, hogy

kidolgozza a saját tőke konszolidációjának módozatait és annak pontos menetrendjét. A [francia] kormány azt kívánja, hogy ezt a műveletet úgy végezzék, hogy közben mindenképpen szem előtt tartsák a kisrészvényesek és az [FT] dolgozói részvényeseinek helyzetét. Annak érdekében, hogy az [FT] lehetőséget kapjon arra, hogy a legalkalmasabb pillanatban indítson be egy tőkepiaci akciót, a [francia] állam kész előrehozni a saját tőke konszolidációjában való részvételét, piaci kamattal terhelt ideiglenes részvénytulajdonosi előleg formájában, amit az [FT] rendelkezésére bocsát. 4) A [francia] állam [FT-ben] való teljes részesedését az [Entreprise de recherches et d'activités pétrolières (kőolajipari tevékenységekkel és kutatással foglalkozó vállalkozás (ERAP)] ipari és kereskedelmi közhivatalhoz helyezik át. A [francia] állam a pénzügyi piacokon veszi fel azokat a pénzeszközöket, amelyekkel az [FT] saját tőkéjének konszolidációjához kíván hozzájárulni".

8. A Francia Köztársaság 2002. december 4-én bejelentette az Európai Közösségek Bizottságának az Ambition 2005 terv által előírt pénzügyi intézkedéseket, ideértve a részvényesi előlegre vonatkozó, ugyanezen a napon nyilvánosságra hozott tervet is.

9. 2002. december 11-én és 12-én az FT két kötvénykibocsátást kezdeményezett egymást követően, összesen 2,9 milliárd euró összértékben.

10. 2002. december 20-án az ERAP – amelyen keresztül a francia állam 2003. április 14-én az FT tőkéjében 28,6%-os részesedéssel rendelkezett – egy parafált és aláírt, részvényesi előlegre vonatkozó szerződéstervezetet küldött az FT részére (a továbbiakban: a részvényesi előlegre vonatkozó, 2002. december 20-i szerződéses ajánlat). Az FT ezt a szerződéstervezetet nem írta alá, és a részvényesi előlegezést soha nem hajtották végre.

11. 2003. január 15-én az FT kötvénykibocsátás formájában 5,5 milliárd összértékű kölcsönt vett fel. Ezeket a kötvénykölcsönöket nem fedezte állami biztosíték, illetve garancia. 2003. február 10-én az FT a lejáró 15 milliárd euró erejéig megújította szindikált hitelének egy részét.

12. 2003. március 4-én elindították az Ambition 2005 terv által előirányzott sajáttőke-konszolidációs műveletet. 2003. március 24-én az FT 15 milliárd eurós tőkeemelést hajtott végre. A francia állam ebben a műveletben az FT-ben való tőkerészesedése arányában, 9 milliárd euróval vett részt. E műveletet 2003. április 11-én fejezték be. Az FT a 2002-es pénzügyi évet mintegy 21 milliárd euró veszteséggel zárta, és a nettó pénzadóssága mintegy 68 milliárd eurót tett ki. A 2002-es pénzügyi év FT által 2003. március 5-én közzétett beszámolója a forgalom 8,4%-os, az amortizáció előtti működési eredmény 21,1%-os, valamint a működési eredmény 30,9%-os növekedését mutatja. 2003. április 14-én a francia állam az FT tőkéjének 58,9%-ával rendelkezett.

13. 2003. január 22-én a Bouygues-társaságok) a francia állam által az FT-nek és az Orange-nak az FT konszolidációja keretében nyújtott egyes támogatásokra vonatkozó panaszt nyújtottak be a Bizottsághoz.

14. 2004. augusztus 3-án a Bizottság közölte a francia hatóságokkal a vitatott határozatot. E határozat 1. cikke akként rendelkezik, hogy „[a] [Francia Köztársaság] által 9 milliárd euró hitelkeret formájában az [FT] számára [2002 decemberében] nyújtott részvényesi előleg a 2002. július óta közzétett nyilatkozatok összefüggésében vizsgálva a közös piaccal összeegyeztethetetlen állami támogatásnak minősül". A vitatott határozat 2. cikke értelmében „[a]z 1. cikkben hivatkozott támogatást nem kell visszatéríteni".

15. Az FT pénzügyi helyzetét illetően a Bizottság megállapította, hogy az FT 2002 júniusa óta súlyos szerkezeti problémákkal terhelt vállalat volt, amely egyensúlyhiányos mérleget nyújtott be. A Bizottság szerint a 2002. július 12-i nyilatkozat napjáig az FT adósságának minden súlyosabb minősítése a biztos befektetési kategória megszűnését okozta volna, és hogy az S & P és a Moody's hitelminősítő intézetek közel voltak ahhoz, hogy lerontsák e minősítést a „junk bond" (spekulatív kötvény) kategóriába. A Bizottság szerint 2002 júliusában az FT-t bizalmi válság érte.

16. A vitatott határozat (186) preambulumbekezdésében a Bizottság megállapítja, hogy a 2002. decemberi intézkedéseket, amelyek a bejelentés tárgyát képezték, 2002 júliusa óta több, a francia hatóságok által tett bejelentés és általuk tett intézkedés előzte meg. Egyrészt e nyilatkozatok és intézkedések lehetővé teszik, hogy jobban meg lehessen érteni a 2002. decemberi intézkedések okait és jelentőségét. Másrészt ezek az előzetes nyilatkozatok és intézkedések bizonyosan hatással voltak arra, hogy a piacok és a gazdasági szereplők 2002 decemberében miként vélekedtek az FT helyzetéről. Ezt követően a Bizottság úgy ítélte meg, hogy lehetséges a 2002 júliusa óta tett nyilatkozatok és meghozott intézkedések olyan összességként való elemzése, amely felfogható úgy, hogy veszélyezteti az állami forrásokat (a (187) preambulumbekezdés). A Bizottság időbeli eltérést állapított meg, a vállalatnak szóló, a július hónapban rendkívül kedvező előnyök és az állami források potenciális elkötelezése között, amely inkább december hónapban lett világosan meghatározva. A Bizottság szerint ugyanakkor nem lenne könnyű a kétség lehetősége nélkül meghatározni, hogy a 2002. júliusi nyilatkozatok olyan természetűek voltak-e, hogy legalábbis potenciálisan állami forrásokat köteleztek volna el. Az a tézis, miszerint a 2002. júliusi nyilatkozatok támogatást jelentenének, „tehát egy újszerű, de valószínűleg nem alaptalan elgondolás” (a (188) preambulumbekezdés). A Bizottság ugyanakkor úgy ítélte meg, hogy nem áll rendelkezésére elegendő adat, amelyek ezen újszerű tézis alapján kétséget kizáróan bizonyítanák a támogatás jelenlétét (a (189) preambulumbekezdés).

17. A Bizottság tehát a francia állam által 2002 decemberétől kezdve tett és bejelentett azon intézkedésekre összpontosította az elemzését, amelyekkel kapcsolatban úgy ítélte meg, hogy az állami források elkötelezése és az előny fennállása nyilvánvalóbb, „ha figyelembe vesszük az előzetes nyilatkozatoknak és intézkedéseknek a piacra gyakorolt hatását”. A Bizottság ezt követően megállapította, hogy a részvényesi előlegre vonatkozó, 2002. december 20-i ajánlat előnyt biztosít az FT javára, mert lehetővé teszi számára, hogy kibővítse finanszírozási eszközeit, és megnyugtassa a piacot az esedékes fizetési kötelezettségei teljesítésére vonatkozó képességét illetően. Még ha az előlegre vonatkozó megállapodást soha nem is írták alá, „a piac felé érzékeltetett látszat, miszerint ilyen előleg létezik, alkalmas arra, hogy az FT számára előnyt jelentsen, mert a piac úgy tekintette, hogy [az FT] pénzügyi helyzete szilárdabb” (a (194) preambulumbekezdés). A Bizottság megállapította, hogy az a tény, miszerint egy potenciális forrásáthelyezést kiváltó állami kötelezettségvállalás felajánlásából olyan előny származik, amelyik nem azonnali, nem zárja ki, hogy ezt az előnyt állami források révén nyújtották. A Bizottság szerint az ilyen „részvényesi előleg rendelkezésre bocsátásának a bejelentésével, amelyet e rendelkezésre bocsátás előzetes feltételeinek a teljesítésével társítottak, azzal a piac számára keltett látszattal, mintha ezt az előleget ténylegesen rendelkezésre bocsátották volna és végül a parafált és az ERAP által aláírt előlegszerződésnek az FT részére való elküldésével állami források pótlólagos [helyesen: további potenciális] megterhelése” történt (a (196) preambulumbekezdés).

18. A Bizottság arra a következtetésre jutott, hogy a vizsgált intézkedések a közös piaccal összeegyeztethetetlen állami támogatásnak minősülnek. Mivel azonban a támogatás hatása nem volt pontosan felmérhető, a védelemhez való jog tiszteletben tartása megakadályozta a visszatéríttetését. Ezenkívül, mivel a Bizottság a részvényesi előlegre vonatkozó, 2002. december 20-i ajánlaton kívüli egyéb körülmények átfogó elemzését végezte el, az ilyen magatartás állami támogatásokra vonatkozó szabályokkal való összeegyeztethetőségének kérdése pedig újonnan merült fel, a visszatérítttetést a bizalomvédelem elve is kizárja.

II – A megtámadott ítélet

19. A Törvényszékhez benyújtott kereseteikben a Francia Köztársaság, az FT, a Bouygues-társaságok és az Association française des opérateurs de réseaux et services de télécommunications (a távközlési hálózatokat működtető és szolgáltatásokat nyújtó francia üzemeltetők szövetsége) a vitatott határozat teljes vagy részleges megsemmisítését kérte.

20. A megtámadott ítéletben a Törvényszék – miután elismerte a különböző felperesek eljáráshoz fűződő érdekét – a Bizottság által a vitatott határozatban kialakított állami támogatásnak minősítést vizsgálja meg. Ezzel összefüggésben a megtámadott ítélet 221. pontjában megállapítja, hogy „először azt kell megvizsgálni, hogy a 2002 júliusa óta tett nyilatkozatok és a részvényesi előlegre vonatkozó 2002. decemberi terv biztosított-e önállóan vagy együttesen egy vagy több előnyt az FT számára. Igenlő válasz esetén – másodszor – azt kell értékelni, hogy ezek az FT javára nyújtott esetleges előnyök állami források átruházásából származnak-e. Igenlő válasz esetén – harmadszor – azt kell megvizsgálni, hogy ezeket az állami forrásokból származó esetleges előnyöket a körültekintő piacgazdasági magánbefektető kritériumának tiszteletben tartásával nyújtották-e”.

21. Mindenekelőtt a 2002 július 12-i, szeptember 13-i és október 2-i nyilatkozatokkal kapcsolatban a Törvényszék a megtámadott ítélet 234. pontjában megállapítja, hogy „a [vitatott] határozatban a Bizottság megfelelő módon bizonyította, hogy ezek a nyilatkozatok értékelhető előnyt jelentettek az FT számára, mivel lehetővé tették a pénzügyi piacok bizalmának újbóli elnyerését, lehetővé tették a 15 milliárd euró összegű rövid lejáratú adósságának refinanszírozásához szükséges új hitelek könnyebb és olcsóbb megszerzését, és végül hozzájárultak igen törékeny pénzügyi helyzetének stabilizálásához, amely 2002 júniusában és júliusában az összeomlás szélén állt”. Az ezt követő pontban a Törvényszék azt is megállapítja, hogy „a Bizottság ténykörülmények olyan együttesét gyűjtötte össze, melyek alapján bizonyítható, hogy a 2002. július 12-i és azt követő nyilatkozatok, valamint a részvényesi előlegre vonatkozó terv 2002. december 4-i bejelentése következtében a hitelminősítő intézetek fenntartották az FT annál kedvezőbb minősítését, mint amit a 2002 júniusában és júliusában kimutatott pénzügyi válságára […] tekintettel korábban elfogadtak vagy figyelembe vettek”. A 237. pontban a Törvényszék elismeri, hogy „az említett nyilatkozatok összességükben mindenképpen döntő módon befolyásolták a hitelminősítő intézetek reakcióját, és hogy ez a reakció szintén döntő jelentőségű volt az FT-ről a befektetők és a hitelezők által alkotott kép újraértékelésében, valamint az FT refinanszírozásában később részt vevő pénzpiaci szereplők magatartására nézve”. Végül a 240. pontban a Törvényszék megállapítja, hogy „az FT minősítésére gyakorolt pozitív és stabilizáló hatás, amely közvetlenül a 2002 júliusa óta tett nyilatkozatokból és a francia hatóságok akaratából származik, szükségszerűen azzal a következménnyel járt, hogy pénzügyi előnyt jelentett az FT számára, és megerősítette gazdasági helyzetét. Önmagában ez a felismerés lehetővé tette a Bizottság számára annak megállapítását, hogy az FT előnyben részesült az EK 87. cikk (1) bekezdése értelmében, anélkül hogy szükség lenne annak [számszerűsítésére]”.

22. A megtámadott ítélet 243. és azt követő pontjaiban a Törvényszék ezután azt vizsgálja, hogy „önmagában a részvényesi előleg, amely csak az FT által alá nem írt szerződéstervezet maradt, és amelyet soha nem hajtottak végre, járt-e a [megtámadott ítélet] 235–237. [pontjában] bemutatott előnyhöz képest kiegészítő és elkülönült előnnyel az FT számára”. A 244. pontban a Törvényszék a vitatott határozat (194) preambulumbekezdésére utal, „mely szerint annak ellenére, hogy a részvényesi előlegre vonatkozó szerződést az FT soha nem írta alá, és így azt soha nem hajtották végre, ez a szerződés előnyt biztosított az FT javára, mivel lehetővé tette számára pénzügyi eszközeinek gyarapítását, esedékes kötelezettségeivel szembeni fizetőképességét illetően a piac megnyugtatását, és ezzel az FT kölcsönfelvételi feltételeinek befolyásolását”, pontosítva, hogy e preambulumbekezdésből kitűnik, hogy „a piac felé érzékeltetett látszat, miszerint ilyen előleg létezik, alkalmas arra, hogy az FT számára előnyt jelentsen, mert a piac úgy tekintette, hogy [az FT] pénzügyi helyzete szilárdabb”. A 245. pontban a Törvényszék megjegyzi, hogy „amennyiben a Bizottság az így meghatározott előnyt olyan hatásúnak tekinti, amely megnyugtatja a piacot, és harmadik személyek számára az FT rendelkezésére bocsátott részvényesi előleg látszatát kelti, ez az előny nyilvánvalóan összemosódik a 2002 júliusa óta tett nyilatkozatokból származó előnnyel és különösen a részvényesi előlegre vonatkozó terv 2002. december 4-i bejelentéséhez kapcsolódó előnnyel, amelyek már gyakoroltak ilyen hatást a pénzügyi piacokra, és az FT kölcsönfelvételi feltételeinek javulását eredményezték”. Az ezt követő pontban a Törvényszék kifejti: „[k]izártnak tűnik […], hogy az aláírt, parafált és az ERAP által az FT részére megküldött szerződés tárgyát képező részvényesi előlegre vonatkozó tervnek a 2002.

decemberi bejelentésével azonos vagy legalábbis ahhoz hasonló hatása lehetett e piacokra", mivel „a részvényesi előlegre vonatkozó szerződésnek az ERAP által az FT részére 2002. december 20-án való megküldését nem hozták önállóan és a részvényesi előlegre vonatkozó terv 2002. december 4-i bejelentésén kívül nyilvánosságra".

23. A megtámadott ítélet 251–256. pontjában a Törvényszék azt vizsgálja, hogy a Bizottság „a jogilag megkövetelt módon bizonyította-e, hogy [önmagában az FT azon joga], hogy egyoldalú és feltétel nélküli módon igénybe vegye a részvényesi előlegre vonatkozó szerződés tárgyát képező 9 milliárd euró összegű hitelkeretet, […] előnyt biztosított számára, még akkor is, ha a szerződés tervezetét soha nem írta alá, és azt soha nem hajtották végre". A Törvényszék szerint ugyanis a vitatott határozatból „a megkövetelt minimális egyértelműséggel és pontossággal" kitűnik, hogy a Bizottság figyelembe vette ezt az előnyt, amely az említett ítélet 235–237. pontjában bemutatott, a „2002 júliusa óta tett nyilatkozatokból" és a 2002. december 4-i bejelentésből származó előnyhöz képest kiegészítő és attól elkülönülő előnyt jelentett (a 248–250. pont). Elemzése végén a Törvényszék arra a következtetésre jut, hogy nem áll fenn ilyen bizonyíték, mivel a Bizottság elmulasztotta megvizsgálni, hogy a szóban forgó hitelszerződés teljesítési feltételeit figyelembe véve e szerződés konkrétan előnyös gazdasági hatásokkal járt-e az FT számára (a 257. pont).

24. A megtámadott ítélet 262. és azt követő pontjaiban a Törvényszék azzal a kérdéssel foglalkozik, hogy a korábban azonosított előnyök állami források átruházásából származnak-e. Mindenekelőtt elveti a Bouygues-társaságok által előadott azon feltételezést, mely szerint a 2002. július 12-i, szeptember 13-i és október 2-i nyilatkozatokból ilyen átruházás következne, e nyilatkozatok nyílt, pontatlan és feltételes jellege, valamint azon tény folytán, hogy nem nyert bizonyítást, hogy e nyilatkozatok teljesítették volna „[az] […] állam jogilag kötelező erejű egyoldalú kötelezettségvállalására vonatkozó feltételeket, akár olyan szándéklevél formájában, amely az EK 87. cikk (1) bekezdése értelmében állami források átruházását foglalja magában" (a 268–289. pont).

25. A Törvényszék ezt követően azt vizsgálja, hogy egyrészt a 2002. december 4-i bejelentéssel, másrészt pedig a részvényesi előlegre vonatkozó, 2002. december 20-i szerződéses ajánlattal kapcsolatban megállapítható-e állami források átruházása.

26. A 2002. december 4-i bejelentést illetően a Törvényszék megállapítja, hogy sem a Bizottság, sem pedig a Bouygues-társaságok nem állították, hogy e bejelentés a francia közigazgatási vagy polgári jogra tekintettel állami források átruházásával járt volna, ezért pedig a Törvényszéknek nem volt feladata e kérdés vizsgálata (a 293–295. pont). A 296. pontban a Törvényszék hozzáteszi, hogy „[m]indenesetre az állami források 2002. december 4-i bejelentésen alapuló átruházása kizárólag olyan előnnyel függhet össze, amely a bejelentésben kifejezetten említett 9 milliárd euró összegű hitelkeret megnyitásából adódik. Egyrészt, ahogy az a [megtámadott ítélet] 292. [pontjában] megállapításra került, a Bizottság a [vitatott] határozatban nem jellemezte jogilag megkövetelt módon ezt az előnyt. Másrészt, ez az előny eltér a 2002 júliusa óta tett nyilatkozatokból származó előnytől, ahogy azt az említett határozat is megállapította (lásd a [megtámadott ítélet] 243. és azt követő [pontjait]) anélkül, hogy érintette volna azt a kérdést, hogy ez utóbbi előny az FT refinanszírozási feltételeinek javulásában és/vagy részvényei és kötvényei árfolyamának esetleges növekedésében mutatható-e ki". Az ezt követő pontban a Törvényszék pontosítja, hogy „[a]z azonosított előny és az állami források átruházása közötti kapcsolat követelménye feltételezi […], hogy az említett előny megfelel az állami költségvetésre nehezedő egyenértékű tehernek […]. A jelen ügyben azonban egyrészt a [vitatott] határozatban említett, a 2002 júliusa óta tett nyilatkozatokból származó előny, másrészt pedig a 9 milliárd euró összegű hitelkeret megnyitásában megnyilvánuló állami források állítólagos átruházása – mint az a részvényesi előlegre vonatkozó terv 2002. december 4-i bejelentésében szerepel – közötti kapcsolatot illetően nem ez a helyzet". Következésképpen a Törvényszék megállapítja, hogy a Bizottság nem bizonyította, hogy a szóban forgó bejelentés állami források átruházásával járt volna.

27. A részvényesi előlegre vonatkozó, 2002. december 20-i szerződéses ajánlattal kapcsolatban a Törvényszék annak megállapítására szorítkozik, hogy „mivel a Bizottság a [vitatott] határozatban nem bizonyította megfelelően, hogy önmagából a szerződéses ajánlatból előny származik (lásd a [megtámadott ítélet 254–257. pontját]), a Törvényszék nem tudja megállapítani az állami források ezen előnyhöz kapcsolódó átruházásának fennállását” (a 299. pont).

28. A Törvényszék végül azzal a kérdéssel foglalkozik, hogy „átfogó megközelítése alapján (lásd a [a megtámadott ítélet] 266. [pontját]) a Bizottság helyesen értékelte-e együtt a 2002 júliusa óta tett nyilatkozatokat a részvényesi előlegre vonatkozó terv bejelentésével és a részvényesi előlegre vonatkozó szerződés elküldésével annak megállapítása érdekében, hogy a jelen ügyben az állami források átruházására vonatkozó kritérium teljesült-e” (a 302–309. pont). E vizsgálat végén a Törvényszék arra a következtetésre jut, hogy „még ha a Bizottság az előny jellemzése céljából figyelembe is vehette a francia állam FT-t részvényesi előleg útján támogató 2002. decemberi végleges döntését megelőző és befolyásoló események összességét, nem sikerült bizonyítania az állami források átruházásának fennállását ezzel az előnnyel összefüggésben”.

III – A Bíróság előtti eljárás és a felek kérelmei

29. A Bíróság Hivatalához 2010. augusztus 4-én benyújtott beadványukkal a Bouygues-társaságok fellebbezést terjesztettek elő a megtámadott ítélet ellen (a C-399/10. P. sz. ügy). A Bíróság Hivatalához 2010. augusztus 5-én benyújtott beadványával a Bizottság is fellebbezést terjesztett elő ezen ítélet ellen (a C-401/10. P. sz. ügy). A Bíróság elnöke a C-399/10. P. sz. ügyben 2011. február 28-án hozott végzésével megengedte, hogy a Dán Királyság a Bizottság, a Németországi Szövetségi Köztársaság pedig a Francia Köztársaság kérelmeinek támogatása végett beavatkozzék az eljárásba. A Dán Királyság ezt követően visszavonta beavatkozását. A Bíróság elnöke 2011. szeptember 8-i végzésével a szóbeli szakasz lefolytatása és az ítélethozatal céljából egyesítette C-399/10. P. és a C-401/10. P. sz. ügyeket.

30. A Bouygues-társaságok a C-399/10. p. sz. ügyben azt kérik, hogy a Bíróság: helyezze hatályon kívül a megtámadott ítéletet; hozzon az ügy érdemében határozatot, és egyrészt részben semmisítse meg a vitatott határozat 1. cikkét annyiban, amennyiben az hallgatólagosan, de szükségszerűen megtagadta, hogy támogatásnak minősítse a francia állam 2002. július 12-én, szeptember 13-án és október 2-án tett nyilatkozatait, másrészt pedig semmisítse meg e határozat 2. cikkét; vagylagosan, amennyiben úgy ítélné meg, hogy a jogvita érdemben való eldöntését a per állása nem engedi meg, az ügyet új határozat hozatala céljából utalja vissza a Törvényszék elé; a Bizottságot, az FT-t, a Francia Köztársaságot és a Németországi Szövetségi Köztársaságot kötelezze a költségek viselésére. A C-401/10. p. sz. ügyben e társaságok a fellebbezésükben előterjesztett kérelmeikre utalnak.

31. A Bizottság a C-401/10. P. sz. ügyben azt kéri, hogy a Bíróság helyezze hatályon kívül a megtámadott ítéletet annyiban, amennyiben az megsemmisítette a vitatott határozat 1. cikkét, és a Bizottságot kötelezte a T-425/04. és a T-444/04. sz. ügyben a saját költségei, valamint a Francia Köztársaság és az FT részéről felmerült költségek viselésére, továbbá az ügyet új eljárás lefolytatása céljából utalja vissza a Törvényszék elé, a másodfokú eljárás során felmerült költségekről pedig egyelőre ne határozzon. A C-399/10. p. sz. ügyben a Bizottság a Bouygues-társaságokkal azonos kérelmeket terjeszt elő, azon kérelmek kivételével, amelyek a következőkre irányulnak: a vitatott határozat 1. cikkének annyiban történő megsemmisítésére, amennyiben e cikk hallgatólagosan, de szükségszerűen megtagadta, hogy támogatásnak minősítse a francia állam 2002. július 12-én, szeptember 13-án és október 2-án tett nyilatkozatait, továbbá e határozat 2. cikkének megsemmisítésére, valamint arra, hogy a Bíróság a Bizottságot kötelezze a saját költségei, valamint a Bouygues-társaságok részéről felmerült költségek viselésére.

32. Az FT és a Francia Köztársaság azt kéri, hogy a Bíróság utasítsa el a Bouygues-társaságok és a Bizottság fellebbezéseit, ennek hiányában pedig utalja vissza az ügyet a Törvényszék elé. Arra az esetre, ha a Bíróság hatályon kívül helyezné az ítéletet és elutasítaná az ügynek a Törvényszék elé történő visszautalását, az FT és a Francia Köztársaság azt kéri, hogy a Bíróság részben vagy egészben adjon helyt az elsőfokú eljárás során előterjesztett kérelmeiknek, és a Bouygues-társaságokat, valamint a Bizottságot kötelezze a költségek viselésére.

33. A Németországi Szövetségi Köztársaság a Francia Köztársaság kérelmeit támogatja, és azt is kéri, hogy a Bíróság a Bouygues-társaságokat, valamint a Bizottságot kötelezze a beavatkozók részéről felmerült költségek viselésére.

IV – A fellebbezésekről

34. A Bouygues-társaságok a C-399/10. P. sz. ügyben előterjesztett fellebbezésük alátámasztása érdekében két jogalapra hivatkoznak, amelyek közül az elsőt a francia állam 2002. július 12-i, szeptember 13-i és október 2-i nyilatkozatai támogatásnak minősítésével kapcsolatos hibákra, a másodikat pedig a francia állam által 9 milliárd euró összegű hitelkeret megnyitása formájában az FT részére 2002 decemberében nyújtott részvényesi előleg támogatásnak minősítésével kapcsolatos hibákra alapítanak.

35. A Bizottság a C-401/10. P. sz. ügyben előterjesztett fellebbezése keretében a maga részéről három jogalapra hivatkozik. Az első jogalap a megtámadott ítélet ellentmondásos indokolásán alapul, a második az EK 87. cikk (1) bekezdésének értelmezésével kapcsolatos téves jogalkalmazást kifogásol, a harmadik pedig a vitatott határozat elferdítésének kérdését veti fel.

A – *Az EK 87. cikk (1) bekezdésének megsértésére alapított kifogásokról*

36. Az alábbi pontokban először is a Bouygues-társaságok által az első jogalapjuk keretében felhozott, arra alapított kifogásokat vizsgálom meg, hogy a Törvényszék tévedett, amikor megtagadta a francia állam 2002. július 12-i, szeptember 13-i és október 2-i nyilatkozatai támogatásnak minősítését, ezt követően pedig együttesen vizsgálom a Bouygues-társaságok által a második fellebbezési jogalapjukban, valamint a Bizottság által a második fellebbezési jogalapjában felhozott, a francia állam által az FT részére nyújtott részvényesi előleg támogatásnak minősítésére vonatkozó kifogásokat. Mivel a felek közötti vita fő kérdését a támogatások állami forrásokból történő finanszírozásával kapcsolatos feltétel képezi, az említett kifogások vizsgálata előtt röviden fel kell idézni az erre vonatkozó ítélkezési gyakorlatot.

1. A támogatás állami forrásokból történő finanszírozásával kapcsolatos feltételre vonatkozó ítélkezési gyakorlat felidézése

37. Az állandóvá vált ítélkezési gyakorlat szerint az állami források elkötelezése a támogatás fogalmi elemeit képező feltételek között szerepel, amely támogatásnak így terhet kell jelentenie az állami költségvetés számára.

38. Jóllehet az állami támogatásokkal kapcsolatos joganyag fejlődésének jelenlegi állása szerint már megszilárdult elvről van szó, ez nem mindig volt így, ítélkezési gyakorlatának előző szakaszában pedig úgy tűnt, hogy a Bíróság inkább arra hajlik, hogy valamely intézkedés állami eredetét *vagylagosan* a finanszírozásához használt források állami jellege *vagy* az intézkedés államnak való betudhatósága

alapján határozza meg.[2] Így a Bíróság egy 1985-ben hozott ítéletében, amelyben a francia mezőgazdasági termelőknek nyújtott, a Caisse nationale française de crédit agricole (a francia Országos Mezőgazdasági Hitelpénztár) működési többleteiből finanszírozott juttatás támogatásjellege tárgyában kellett állást foglalnia, kifejezetten azt állapította meg, hogy „valamely támogatást nem kell feltétlenül állami forrásokból finanszírozni ahhoz, hogy állami támogatásnak minősüljön”.[3] Néhány évvel később a Bíróság a Kwekerij van der Kooy és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítéletében[4] megerősítette e megközelítést, 1988-ban pedig, az exporthitelek vonatkozásában a görög hatóságok által a Bank of Greece közvetítésével nyújtott kedvezményes kamat támogatásnak minősítésére vonatkozó ítéletben[5] a Bíróság az említett megközelítést „állandó ítélkezési gyakorlatnak”[6] minősítette. Az EK-Szerződés 92. cikkének azon olvasatát, mely szerint a támogatás állami finanszírozása nem elengedhetetlen feltétele annak, hogy támogatásnak lehessen minősíteni az olyan intézkedést, amelynek esetében az államnak való betudhatóság nem kétséges, több főtanácsnok is támogatta.[7]

39. A Sloman Neptun ügyben hozott ítélettől[8] kezdve azonban a Bíróság egyértelműen a fentiekkel ellentétesen foglal állást. Ebben az ítéletben a Bíróság – elutasítva a Bizottság által a fent hivatkozott ítélkezési gyakorlat alapján képviselt álláspontot, valamint szembehelyezkedve Darmon főtanácsnok indítványával – megállapította, hogy „csak a közvetlenül vagy közvetve állami forrásból nyújtott előnyöket lehet a Szerződés 92. cikkének (1) bekezdése értelmében vett támogatásoknak tekinteni”, továbbá „e rendelkezésnek […] magából a szövegéből következik, hogy az állami forrásokon kívüli egyéb eszközök révén nyújtott előnyök nem tartoznak a szóban forgó rendelkezések hatálya alá”.[9] A korábbi ítélkezési gyakorlat felülbírálatát a Bíróság megerősítette a Kirsammer-Hack-ügyben hozott

2 — E megközelítés az EGK-Szerződés korábbi 92. cikkének (1) bekezdésében (amelynek helyébe az EK-Szerződés 92. cikkének (1) bekezdése, majd ennek helyébe módosítást követően az EK 87. cikk (1) bekezdése, utóbb pedig az EUMSZ 107. cikk lépett) szereplő, „a tagállamok által vagy állami forrásból […] nyújtott […] támogatás” kifejezésben használt „vagy” diszjunktív kötőszó használatán alapult; e tárgyban lásd: Merola, M., „Le critère de l’utilisation des ressources publiques”, in: *Les aides d’État*, Éditions de l’Université Libre de Bruxelles, 2005., 15. o.

3 — A 290/83. sz., Bizottság kontra Franciaország ügyben 1985. január 30-án hozott ítélet (EBHT 1985., 439. o.) 14. pontja. Ebben az ügyben, miközben nem volt kétséges, hogy az intézkedéssel kapcsolatos döntést a közhatalmi szervek ösztönzése alapján hozták meg, ezért az az államnak betudható volt, a francia kormány azt állította, hogy a juttatás finanszírozásához felhasznált többlet magán eredetű megtakarítások banki kezelésének pénzügyi eredménye, nem pedig állami forrás volt.

4 — A 67/85., 68/85. és 70/85. sz. egyesített ügyekben 1988. február 2-án hozott ítélet (EBHT 1988., 219. o.) 32–38. pontja. Az ezen ítélet alapjául szolgáló ügyben arról volt szó, hogy Hollandiában a földgáz esetében olyan kedvezményes árat alkalmaztak, amely a felhasználók meghatározott csoportját részesítette előnyben, és amelyet a földgáztermelők határoztak meg, köztük a Gasunie nevű, a holland magánjog hatálya alá tartozó társaság, amelynek alaptőkéjében a holland állam közvetlenül vagy közvetve 50%-os részesedéssel rendelkezett. A Bíróság, miután leszögezte, hogy a Gasunie részvényesi szerkezetére tekintettel az említett ár meghatározása a holland államnak betudható magatartás eredménye volt, megállapította, hogy „önmagában e megállapítás elegendő azon következtetéshez, mely szerint a vitatott ár meghatározása […] a Szerződés 92. cikke szerinti, a tagállamok által nyújtott támogatás fogalmába tartozhat”.

5 — Az 57/86. sz., Görögország kontra Bizottság ügyben 1988. június 7-én hozott ítélet (EBHT 1988., 2855. o.) 12. pontja.

6 — Meg kell azonban jegyezni, hogy a Bíróság már ebben az időben is két alkalommal kizárta a támogatás fennállását, miután megállapította, hogy az előnyöket nem közvetlenül vagy közvetve állami forrásokból nyújtották: lásd a 82/77. sz. van Tiggele-ügyben 1978. január 24-én hozott ítélet (EBHT 1978., 25. o.) 24. pontját, és a 213/81-215/81. sz., Norddeutsches Vieh und Fleischkontor Will és társai egyesített ügyekben 1982. október 13-án hozott ítélet (EBHT 1982., 3583. o.) 22. pontját).

7 — Lásd VerLoren van Themaat főtanácsnoknak a fent hivatkozott Norddeutsches Vieh und Fleischkontor Will és társai ügyben hozott ítéletre vonatkozó indítványát; Slynn főtanácsnoknak a fent hivatkozott Görögország kontra Bizottság ügyben hozott ítéletre vonatkozó indítványát, valamint Darmon főtanácsnoknak a C-72/91. és C-73/91. sz. Sloman Neptun egyesített ügyekben 1993. március 17-én hozott ítéletre (EBHT 1993., I-887. o.) vonatkozó indítványát. A közelebbi múltból lásd Poiares Maduro főtanácsnoknak a C-237/04. sz. Enirisorse-ügyre vonatkozó indítványának (a Bíróság 2006. március 23-án hozott ítélete [EBHT 2006., I-2843. o.]) 44–53. pontját.

8 — A fent hivatkozott ítélet.

9 — A Bíróság a 19. pontban pontosította, hogy „az államok által nyújtott támogatások és az állami forrásból nyújtott támogatások közötti különbségtételnek az a rendeltetése, hogy a támogatás fogalmába ne csupán a közvetlenül az állam által nyújtott támogatásokat lehessen beleérteni, hanem az állam által kijelölt vagy létrehozott közjogi vagy magánjogi szervezetek által nyújtott támogatásokat is”. A Bíróság egy későbbi ítéletben pontosította, hogy az állami források átruházásával kapcsolatos feltétel nem váltja fel a szóban forgó intézkedések kedvezményezettjeinek nyújtott előnyök államnak való betudhatóságával kapcsolatos feltételt, hanem hozzáadódik ahhoz: a C-482/99. sz., Franciaország kontra Bizottság ügyben 2002. május 16-án hozott ítélet (EBHT 2002., I-4397. o.) 24. pontja.

ítéletben,[10] amely a szociális jogalkotás területét is érintette. E megközelítést a Bíróság a továbbiakban állandó jelleggel alkalmazta.[11] A PreussenElektra-ügyben[12] a Bizottság nyíltan felhívta a Bíróságot az ítélkezési gyakorlatának átgondolására, tekintettel különösen a közösségi jogrendben nem sokkal azt megelőzően bekövetkezett fejleményekre, a Bíróság azonban nem adott helyt e felhívásnak.[13]

40. Jóllehet az egy vagy több vállalkozásnak nyújtott előnyt állami forrásokból kell finanszírozni ahhoz, hogy azt az EUMSZ 107. cikk (1) bekezdése értelmében vett állami támogatásnak lehessen tekinteni, az állandó ítélkezési gyakorlat szerint nem szükséges minden esetben bizonyítani, hogy ilyen források átruházására került sor.[14] Ha az állam lemond az őt megillető bevételek behajtásáról, még ha ez nem is jár állami források közvetlen átruházásával, szintén az EUMSZ 107. cikk értelmében vett támogatásnak minősülhet.[15] Így a Bíróság már megállapította, hogy az adóelengedés vagy adócsökkentés,[16] az adójóváírás, továbbá a beszedésre jogosult szerv által – mérlegelési jogkörben, meghatározott feltételek mellett – a vállalkozásnak juttatott kedvezmény a társadalombiztosítási járulékok megfizetésére,[17] az áruk és szolgáltatások kedvezményes feltételekkel történő nyújtása,[18] az állami követelésekről való tényleges lemondás, illetve a bírságfizetési kötelezettség vagy egyéb pénzügyi szankciók alóli mentesség[19] is megfelelhet az állami forrásokból történő finanszírozás feltételének.

41. Az Ecotrade-ügyben hozott ítéletben a Bíróság ezenkívül elismerte, hogy az állami kezességvállalásból „további teher származhat az állami hatóságok számára”,[20] erre az esetkörre pedig a Bouygues-társaságok kifejezetten hivatkoztak a 2002. július 12-i, szeptember 13-i és október 2-i nyilatkozatokkal összefüggésben. Ezzel kapcsolatban emlékeztetek arra, hogy a Bizottság az állami kezességvállalás formájában nyújtott állami támogatásokról szóló közleményében (a továbbiakban: a kezességvállalás formájában nyújtott támogatásokról szóló közlemény),[21] az állami források elkötelezésének kérdését illetően, „a kétségek elkerülése érdekében” megjegyzi, hogy amennyiben az állam általi kockázatvállalást nem ellentételezi megfelelő díj, „[ez] egyrészről a vállalkozásnak nyújtott előnyt, másrészről az állami források felhasználását jelenti”. Következésképpen a támogatás nyújtása „a kezesség elvállalásának időpontjában, nem pedig a kezesség érvényesítésekor vagy a kezességvállalás feltételei alapján történő kifizetéskor történik”, és a támogatás még akkor is fennáll, „ha a kezességvállalás alapján az állam végül semmilyen kifizetést nem teljesít”[22]. Az állami források

10 — A C-189/91. sz. ügyben 1993. november 30-án hozott ítélet (EBHT 1993., I-6185. o.).

11 — Lásd a C-200/97. sz. Ecotrade-ügyben 1998. december 1-jén hozott ítélet (EBHT 1998., I-7907. o.) 36. pontját, amely ügyben az a kérdés merült fel, hogy a válságban lévő nagyvállalatok esetében a fizetésképtelenséggel kapcsolatos általános szabályoktól eltérő rendkívüli vagyonkezelési eljárást lehetővé tevő olasz törvény tartalmazott-e támogatási elemeket, valamint lásd a C-295/97. sz. Piaggio-ügyben 1999. június 17-én hozott ítéletet (EBHT 1999., I-3735. o.), amely ugyanezen olasz törvényre vonatkozik. Az ítélkezési gyakorlat ugyanezen vonalát illetően – jóllehet némileg eltérő okfejtéssel – lásd a C-52/97-C-54/97. sz., Viscido és társai egyesített ügyekben 1998. május 7-én hozott ítéletet (EBHT 1998., I-2629. o.) is.

12 — A C-379/98. sz. ügyben 2001. március 13-án hozott ítélet (EBHT 2001., I-2099. o.).

13 — Érdekes megjegyezni, hogy a fent hivatkozott PreussenElektra-ügyben a szóban forgó intézkedés költségeit elsősorban a támogatás kedvezményezettjeivel azonos piacon működő magán-gazdaságiszereplőkre terhelték, ezzel még inkább torzítva a versenyt.

14 — A C-387/92. sz. Banco Exterior de España ügyben 1994. március 15-én hozott ítélet (EBHT 1994., I-877. o.) 14. pontja; a C-404/97. sz., Bizottság kontra Portugália ügyben 2000. június 27-én hozott ítélet (EBHT 2000., I-4897. o.) 45. pontja és a fent hivatkozott Franciaország kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 36. pontja.

15 — Lásd különösen a fent hivatkozott Banco Exterior de España ügyben hozott ítélet 14. pontját és a C-6/97. sz., Olaszország kontra Bizottság ügyben 1999. május 19-én hozott ítélet (EBHT 1999., I-2981. o.) 16. pontját.

16 — Lásd a fent hivatkozott Banco Exterior de España ügyben hozott ítélet 14. pontját, a fent hivatkozott Olaszország kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 16. pontját, valamint a C-156/98. sz., Németország kontra Bizottság ügyben 2000. szeptember 19-én hozott ítélet (EBHT 2000., I- 6857. o.) 26. és 27. pontját.

17 — A C-256/97. sz. DM Transport ügyben 1999. július 29-én hozott ítélet (EBHT 1999., I-3913. o.).

18 — A C-39/94. sz., SFEI és társai ügyben 1996. július 11-én hozott ítélet (EBHT 1996., I-3547. o.) 59. pontja.

19 — A fent hivatkozott Piaggio-ügyben hozott ítélet 41. és 42. pontja.

20 — Lásd a C-200/97. sz. Ecotrade-ügyben 1998. december 1-jén hozott ítélet (EBHT 1998., I-7907. o.) 43. pontját. Lásd továbbá a Bíróság C-404/97. sz., Bizottság kontra Portugália ügyben 2000. június 27-én hozott ítéletét (EBHT 2000., I-4897. o.), valamint a Törvényszék T-204/97. és T-270/97. sz., EPAC kontra Bizottság ügyben 2000. június 13-án hozott ítéletét (EBHT 2000., II-2267. o.), amelyben a Törvényszék megjegyzi, hogy „az állami kezességvállalás nem mentesülhet a Szerződés 92. cikke szerinti tilalom alól önmagában azon az alapon, hogy ezt az előnyt nem az állami források azonnali és biztos áthelyezése révén nyújtották a kedvezményezett vállalkozásnak” (81. pont).

21 — HL 2008. C 155., 10. o.

22 — Ebben az értelemben lásd az ítéletet.

felhasználása tehát nem azon jövőbeli és bizonytalan teherből ered, amelyet az állami költségvetésnek a kezesség érvényesítése esetén viselnie kell, hanem abból, hogy az állami költségvetés *megfelelő ellenszolgáltatás nélkül ilyen veszteség kockázatát vállalja*, ami a Bizottság szerint azonnali elmaradt hasznot jelent. Pontosabban, állami kezességvállalás esetén e két tényezőnek, vagyis a kockázat vállalásának és a megfelelő díj hiányának a társítása eredményezi az állami források áthelyezését. [23]

42. Végül emlékeztetni kell arra, hogy – mint azt a Bouygues-társaságok is helyesen kiemelik – a Bíróság az Ecotrade-ügyben elismerte, hogy az állami források felhasználásával kapcsolatos feltétel teljesüléséhez még az is elegendő lehet, ha az állami hatóságokra *jövőbeli és potenciális teher* hárul. [24]

2. A francia állam 2002. július 12-i, szeptember 13-i és október 2-i nyilatkozatai támogatásnak minősítéséről (a C-399/10. P. sz. ügyben felhozott első fellebbezési jogalap)

43. Első fellebbezési jogalapjukban a Bouygues-társaságok azt kifogásolják, hogy a Törvényszék tévesen tagadta meg a francia állam 2002. július 12-i, szeptember 13-i és október 2-i nyilatkozatai támogatásnak minősítését. E jogalap három részből áll. Az első részben a Bouygues-társaságok azt kifogásolják, hogy a Törvényszék hibákat követett el az ahhoz szükséges feltételek meghatározása során, hogy valamely támogatási nyilatkozat állami források elkötelezésével járjon (lásd az alábbi a) pontot). A második rész keretében a Bizottság előtt kifejtett nemzeti jogszabályok elferdítésére hivatkoznak (lásd az alábbi b) pontot). Végül az első jogalapjuk harmadik részében azt állítják, hogy a Törvényszék minősítési hibát követett el, amikor tévesen megtagadta, hogy az állami források felhasználása címén figyelembe vegye az állam nyilatkozatai által keltett várakozásokhoz kapcsolódó gazdasági hatásokat (lásd az alábbi c) pontot).

a) A Törvényszék által az ahhoz szükséges feltételek meghatározása során állítólag elkövetett hibákról, hogy az állam által tett támogatási nyilatkozat állami források felhasználásával járjon (a C-399/10. P. sz. ügyben felhozott első jogalap első része)

44. A Bouygues-társaságok az első fellebbezési jogalapjuk első része keretében anélkül, hogy kétségbe vonnák magát azt a feltételt, hogy a támogatást állami forrásokból kell finanszírozni, vitatják azokat a követelményeket, amelyeknek a Törvényszék e feltétel fennállásának bizonyítását a 2002. július 12-i, szeptember 13-i és október 2-i nyilatkozattal kapcsolatban alávetette. Először is, a Törvényszék tévesen indult ki az állami források áthelyezése kockázatának jövőbeli és bizonytalan jellegéből annak érdekében, hogy kizárja az említett nyilatkozatok támogatásjellegét. Másodszor, ellentétben a Törvényszék állításával, az állami források elkötelezésének kizárása szempontjából nincs döntő jelentősége annak, hogy az állami beavatkozás módjai, valamint a biztosított összeg határozatlan jellegűek, mivel a garancia fogalma nem korlátozódik a nemzeti jogban előírt és szabályozott hagyományos biztosítékokra. A Bouygues-társaságok végül azt állítják, hogy a Törvényszék az állami források felhasználásának bizonyításához tévesen ítélte szükségesnek az állam jogilag kikényszeríthető kötelezettségvállalását.

23 — Tudomásom a szerint a Bíróság még kifejezetten nem foglalt állást e kérdésben (lásd ugyanakkor a C-275/10. sz. Residex Capital IV ügyben 2011. december 8-án hozott ítéletet [EBHT 2011., I-13043. o.], amelyben a Bíróság a kezességvállalás formájában nyújtott támogatásokról szóló közleménynek megfelelően abban azonosítja a támogatási elemet, hogy az állami kezességvállalás kedvezményezettje kisebb pénzügyi terhet visel annál, mint amelyet akkor viselt volna, ha a finanszírozáshoz vagy a kezességvállaláshoz piaci áron kellett volna hozzájutnia). A Törvényszéket illetően lásd a fent hivatkozott EPAC kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 80. és 81. pontját. A közelebbi múltból lásd a Törvényszék T-318/00. sz., Freistaat Thüringen kontra Bizottság ügyben 2005. október 19-én hozott ítéletének (EBHT 2005., II-4179. o.) 125. pontját, valamint a T-384/08. sz., Elliniki Nafpigokataskevastiki és társai kontra Bizottság ügyben 2011. november 10-én hozott ítéletének 92. pontját, amely a fent hivatkozott EPAC kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 80. pontjára utal.

24 — Ezen ítélet 41. pontjában ugyanis a Bíróság elismerte, hogy „figyelembe véve a gazdasági tevékenység folytatásához kapcsolódó követelések elsőbbségi sorrendjét”, a rendkívüli vagyonkezelési eljárás alá vont vállalkozásoknak adott azon felhatalmazás, hogy tovább folytassák gazdasági tevékenységüket, „további teherrel járhat az állami hatóságok számára, amennyiben ténylegesen megállapítást nyer, hogy az állam vagy az állami szervezetek a nehéz helyzetben lévő vállalkozás fő hitelezői közé tartoznak”.

45. A fentiekben ismertetett kifogások a megtámadott ítélet 279. és 280. pontja ellen irányulnak. A Törvényszék a 279. pontban a 2002. július 12-i, szeptember 13-i és október 2-i nyilatkozatok jellegének elemzése (a megtámadott ítélet 272–278. pontja) után arra a következtetésre jut, hogy „nyílt, pontatlan és feltételes jellegük miatt – különösen ami az FT javára biztosított esetleges állami beavatkozás jellegét, terjedelmét és feltételeit illeti –, […] [e] nyilatkozatok nem tekinthetők állami garanciának, és nem értelmezhetők úgy, hogy azok […] az FT javára nyújtandó pénzügyi hozzájárulásra vonatkozó visszavonhatatlan kötelezettségvállalást fednek el". A Törvényszék az ezt követő pontban annak megállapításával folytatja, hogy „[a] francia állam részéről az állami források konkrét, feltétel nélküli és visszavonhatatlan elkötelezése azt feltételezte volna, hogy ezek a nyilatkozatok explicit módon tartalmazzák akár a beruházásra szánt pontos összegeket, akár a garancia által biztosított konkrét adósságokat, vagy legalább egy előre meghatározott pénzügyi keretet, mint például egy adott összegű hitelkeretet, valamint a tervezett hozzájárulás nyújtásának feltételeit".

46. Mindjárt az elején megjegyzem, hogy a Törvényszék előző pontban idézett megállapításai nem illeszkednek a releváns nemzeti jogszabályokra tekintettel lefolytatott azon elemzés összefüggéseibe, amelyet a Törvényszék a megtámadott ítéletnek csak a 283. és azt követő pontjaiban fejt ki. Márpedig bevallom, értetlenül állok a Törvényszék ezen eljárása előtt, amely azon kérdés elemzését, hogy az állam támogatási nyilatkozata olyan jogilag kikényszeríthető kötelezettségvállalásnak minősül-e, amely állami források áthelyezésével járhat, anélkül folytatja le, hogy utalna a releváns nemzeti jogszabályokra.

47. Másfelől, és még ha fel is tételezzük, hogy az ilyen elemzés megengedett, érdemi fenntartásaim is vannak a Törvényszék által a megtámadott ítélet 280. pontjában meghatározott feltételekkel kapcsolatban. E feltételek ugyanis számomra túlzottan megszorítónak tűnnek, amennyiben annak kizárásához vezetnek, hogy állami források átruházását eredményezhesse bármely olyan támogatási intézkedés, amelynek a gazdasági hatásai az állami kezességvállalás hatásaival azonosíthatók,[25] viszont amelynek az állami költségvetésre háruló pénzügyi terhet illető pontos terjedelme az említett intézkedés megtételének időpontjában még nem mérhető fel,[26] *mégpedig akkor is, ha az irányadó nemzeti jogszabályok értelmében az ilyen intézkedés az állammal szemben jogilag kikényszeríthető kötelezettséget keletkeztet*. Az ilyen elvi szintű kizárás számomra nem tűnik igazoltnak, különösen a Bíróság azon ítélkezési gyakorlatára tekintettel, mely szerint valamely intézkedés állami támogatássá minősítésének szakaszában figyelembe kell venni azokat a hatásokat, amelyeket ez az intézkedés kiválthat.[27]

25 — Gondoljunk például a kedvezményezettre irányadó különleges jogszabályi rendelkezésekből eredő hallgatólagos biztosítékokra, vagy akár szándéklevelekre vagy támogatói nyilatkozatokra. Ezzel kapcsolatban megjegyzem, hogy a kezességvállalás formájában nyújtott támogatásokról szóló közlemény szerint e közlemény alkalmazása során a „kezességvállalás" fogalmába tartozik „minden olyan támogatási intézkedés, amelynek a gazdasági hatásai megegyeznek a kezesség hatásaival", és amely vagy a nemzeti jog valamely rendelkezéséből, vagy pedig a közigazgatási szervek által tanúsított magatartásból ered. Így a Bizottság egyebek mellett megkülönbözteti a „szerződésen vagy más jogi forráson alapuló" kezességvállalást, szembeállítva azt az „olyan kezességvállalással, amelynek alakja kevésbé meghatározott", példaként említve a „szóbeli kötelezettségvállalásokat".

26 — Mellékesen megjegyzem, hogy a megtámadott ítélet 280. pontjában meghatározott azon feltételek, amelyek megkövetelik, hogy a nyújtott biztosíték terjedelme az odaítélésének időpontjában felmérhető legyen, a kezességvállalás formájában nyújtott támogatásokról szóló közlemény 3.2 pontjában felsorolt azon feltételek között szerepelnek, amelyeknek teljesülniük kell ahhoz, hogy a piacgazdasági magánbefektető elvét tiszteletben tartsák. Más szavakkal, a támogatási intézkedés pénzügyi keretének meghatározására vonatkozó ugyanilyen feltételek hiánya esetén a Bizottság úgy véli, hogy az intézkedés támogatásnak minősülhet, míg a Törvényszék úgy ítéli meg, hogy az intézkedés ekkor kikerül az EUMSZ 107. cikk hatálya alól, mivel az állami források elkötelezése nem állapítható meg.

27 — A 173/73. sz., Olaszország kontra Bizottság ügyben 1974. július 2-án hozott ítélet (EBHT 1974., 709. o.) 27. pontja, a 310/85. sz., Deufil kontra Bizottság ügyben 1987. február 24-én hozott ítélet (EBHT 1987., 901. o.) 8. pontja, valamint a C-241/94. sz., Franciaország kontra Bizottság ügyben 1996. szeptember 26-án hozott ítélet (EBHT 1996., I-4551. o.) 20. pontja. Közelebbről az állami támogatás formáját illetően lásd a 323/82. sz., Intermills kontra Bizottság ügyben 1984. november 14-én hozott ítélet (EBHT 1984., 3809. o.) 31. pontját, a C-261/89. sz., Olaszország kontra Bizottság ügyben 1991. október 3-án hozott ítélet (EBHT 1991., I-4437. o.) 8. pontját, valamint a fent hivatkozott Németország kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 25. pontját. A formális megközelítés e hiánya egyébként magában az állami források fogalmában is tükröződik, amely a Bíróság szerint „minden olyan pénzügyi eszközt magában foglal, amelyet az állami hatóságok ténylegesen felhasználhatnak vállalkozások támogatására", lásd a fent hivatkozott Franciaország kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 37. pontját, ahol a Bíróság által adott tág meghatározás arra irányult, hogy felölelje az állami vállalkozások pénzügyi forrásait, amelyek annak ellenére, hogy nincsenek állandó jelleggel az államkincstár birtokában, folyamatosan állami ellenőrzés alatt állnak.

48. Ezek után nem tartom szükségesnek e kérdés további vizsgálatát. Az ugyanis, hogy a Törvényszék elutasította a Bouygues-társaságok azon állítását, mely szerint a 2002. július 12-i, szeptember 13-i és október 2-i nyilatkozat állami támogatásnak minősül, lényegét tekintve más indokokon alapul, mint amelyeket a megtámadott ítélet 279. és 280. pontja tartalmaz. Mivel – mint azt az alábbiakban kifejtem – úgy vélem, hogy a Bouygues-társaságok által e más indokok ellen felhozott kifogásokat teljes egészében el kell utasítani, ebből az következik, hogy még ha arra a következtetésre is jutnék, hogy a Törvényszék a megtámadott ítélet 280. pontjában tévesen alkalmazta a jogot, e téves jogalkalmazás önmagában nem lenne elegendő a megtámadott ítélet hatályon kívül helyezéséhez.

49. Rátérek tehát a Bouygues-társaságok által a megtámadott ítélet azon indokai ellen felhozott kifogások elemzésére, amelyekben a Törvényszék kizárta egyrészt azt, hogy a francia polgári jogi vagy közigazgatási jogi rendelkezések alapján a 2002. július 12-i, szeptember 13-i és október 2-i nyilatkozat az állammal szemben jogilag kikényszeríthető kötelezettséget keletkeztetett volna (lásd az alábbi b) pontot), másrészt pedig azt, hogy e nyilatkozatok még bármilyen jogi kötelezettség hiányában is állami források elkötelezésével jártak volna (lásd az alábbi c) pontot).

b) A Bizottság előtt kifejtett nemzeti jogszabályok állítólagos elferdítéséről (a C-399/10. P. sz. ügyben felhozott első jogalap második része)

50. A Bouygues-társaságok azt állítják, hogy a Törvényszék az elé tárt belső jogi rendelkezések elferdítése útján jutott arra a következtetésre, hogy a 2002. július 12-i, szeptember 13-i és október 2-i nyilatkozatok bizonyos jellemzői – így különösen az, hogy e nyilatkozatok az FT finanszírozási problémáinak megoldása érdekében alkalmazandó eszközöket illetően nem voltak pontosak, világosak és határozottak, továbbá hogy az FT-t érintő finanszírozási nehézségek felmerülésétől függtek, valamint az, hogy e nyilatkozatok a jövőre vonatkoztak – megakadályozták, hogy az állammal szemben a francia polgári jog vagy közigazgatási jog szerinti jogi kötelezettség fennállását lehessen megállapítani.

51. Emlékeztetek arra, hogy a Bíróság mostanában foglalt állást azon felülvizsgálat korlátairól, amelyet a Törvényszék által valamely tagállam nemzeti jogszabályai vonatkozásában tett megállapítások elleni fellebbezés keretében gyakorol.[28] Különösen, a Bíróság megállapította, hogy „hatásköre először is kiterjed annak vizsgálatára, hogy [a Törvényszék] az iratok és az eléje terjesztett egyéb bizonyítékok alapján nem torzította-e el a szóban forgó nemzeti rendelkezések szövegének értelmét vagy az azokra vonatkozó jogirodalmat, illetve arra, hogy [a Törvényszék] e bizonyítékok tekintetében nem tett-e olyan megállapításokat, amelyek nyilvánvalóak ellentétesek azok tartalmával, végül pedig arra is, hogy [a Törvényszék] a bizonyítékok egészének vizsgálata során, a szóban forgó nemzeti rendelkezés tartalmának meghatározása érdekében nem tulajdonított-e azok közül valamelyiknek olyan jelentőséget, amivel az a többi bizonyítékhoz képest nem rendelkezik, amennyiben ez az ügyiratokból nyilvánvaló módon kiderül”.[29]

52. A jelen ügyben a Bouygues-társaságok az elferdítésre alapított kifogásuk alátámasztása érdekében először is a Bizottság által kért és a Törvényszékhez benyújtott beadványaikhoz mellékelt jogi véleményre hivatkoznak. Szerintük e véleményből kiderül, hogy a francia jogban a világos és pontos eredményre irányuló kötelezettségvállalás eredménykötelmet keletkeztet, és nincs jelentősége, ha az ilyen eredmény elérésére szolgáló eszközök meghatározása nem pontos vagy nem világos.

53. Az FT állításával ellentétben ez az érv elfogadható, mivel a francia jogszabályok Bizottság általi téves értelmezésére alapított azon jogalap kereteibe illeszkedik, amelyet a Bouygues-társaságok az elsőfokú eljárásban is felhoztak. Ami az ügy érdemét illeti, amennyiben a Bouygues-társaságok a fent említett jogi vélemény tartalmának elferdítésére próbáltak utalni, az érvelésüket el kell utasítani, mivel

28 — A C-263/09. P. sz., Edwin kontra OHIM ügyben 2011. július 5-én hozott ítélet (EBHT 2011., I-5853. o.). Ebben az ügyben a felperes olyan nemzeti jogszabály megsértésére hivatkozott, amelyet az uniós jog egyik rendelkezésében szereplő utalás tett alkalmazandóvá a jogvitára.

29 — Uo., 53. pont.

nem jelölték meg, hogy ez az elferdítés miben nyilvánul meg, minthogy ilyen elferdítés nem vezethető le önmagában annak megállapításából, hogy a Törvényszék nem követte az e véleményben kifejtett álláspontot. Ezzel szemben, amennyiben a Bouygues-társaságok a belső jogi rendelkezések elferdítésének alátámasztása érdekében hivatkoznak a szóban forgó véleményre, egyrészt megjegyzem, hogy e véleménynek magából a szövegéből kitűnik, hogy a szerzője azon állítás alátámasztására szorítkozik, mely szerint *valószínűnek tűnik*, hogy a 2002. július 12-i, szeptember 13-i és október 2-i nyilatkozatot a francia kereskedelmi jog alapján „támogatói kötelezettségvállalásnak" kell minősíteni [30]. Másrészt, mint azt a Törvényszék a megtámadott ítélet 283. pontjában megjegyzi, e véleményből az is kiderül, hogy ez az álláspont azon a feltételezésen alapul, mely szerint az említett nyilatkozatok az állam világos és pontos kötelezettségvállalását juttatják kifejezésre, a Törvényszék viszont éppen e feltételezést utasította el a megtámadott ítélet 272–278. pontjában. [31] Ugyanez a helyzet a Cour de cassation (Semmítőszék) által a Lordex-ügyben 2002. július 9-én hozott, az említett véleményben hivatkozott ítélet kapcsán is. [32]

54. Másodszor, a Bouygues-társaságok azt állítják, hogy a vállalkozás támogatása érdekében tett nyilatkozatok a Törvényszék elé tárt francia közigazgatási jogi rendelkezések értelmében jogilag kötelezhetik az államot.

55. A Bouyges-társaságok mindenekelőtt előadják, hogy „a közigazgatási ítélkezési gyakorlat kötelező erőt tulajdonít az állam által tett ígéreteknek". Különösen, e társaságok a Conseil d'État (Államtanács) által a Lamiable és társai ügyben 1922. június 30-án hozott ítéletre hivatkoznak, mely szerint az állami kötelezettségvállalás fennállásához elegendő, ha a közigazgatás olyan magatartást tanúsít, amely „meggyőződést alakít ki arról", hogy a közigazgatás meghatározott módon fog eljárni. A Bouygues-társaságok szerint ez az ítélet irányadó a jelen ügyre is, amelyben – mint azt a Törvényszék maga is elismerte – a 2002. július 12-i, szeptember 13-i és október 2-i nyilatkozatok várakozást keltettek a piacon. Ezzel kapcsolatban megjegyzem, hogy a Bouygues-társaságok ugyanezt az érvet a Törvényszék előtt is felhozták, a megtámadott ítélet 284. pontjában pedig a Törvényszék lényegében azzal az indokkal utasította el azt, hogy ez az érv azt feltételezi, hogy az említett nyilatkozatok kellően világosnak, pontosnak, feltétel nélkülinek és határozottnak tekinthetők, amit a Törvényszék ugyanezen ítélet 272–278. pontjában kizárt. Márpedig a Lamiable és társai ügyben hozott ítéletből, valamint a Conseil d'État egyéb, a Bouygues-társaságok által hivatkozott és a beadványaikhoz csatolt ítéleteiből [33] kiderül, hogy a Törvényszék ezt az ítélkezési gyakorlatot nem értelmezte nyilvánvalóan tévesen, és nem ferdítette el a tartalmát, amikor úgy ítélte meg, hogy ez az ítélkezési gyakorlat a közigazgatás felelősségét a jogalanyoknak nyújtott pontos biztosítékok fennállásából vagy olyan magatartásból eredezteti, amely világosan érzékelteti a közigazgatás azon szándékát, hogy meghatározott módon járjon el. A Bouygues-társaságok által ezen ítélkezési gyakorlatból kiindulva megfogalmazott érv tehát nem megalapozott.

30 — Különösen, a szóban forgó vélemény szerzője e véleménynek a Bouygues-társaságokra utaló részében arra a következtetésre jut, hogy „ *lehetségesnek tűnik* annak bizonyítása, hogy az állam által 2002 júliusa és 2002 decembere között tett nyilatkozatok valóban az egyoldalú kötelezettségvállalás formájában nyújtott olyan biztosíték jellemzőivel rendelkeznek, amelynek a támogatói kötelezettségvállalásnak való minősítése a sajátos jellemzői ellenére *valószínűnek tűnik*" (kiemelés tőlem).

31 — A Törvényszék azon következtetései, amelyeket az állam által az FT javára tett nyilatkozatok homályos, pontatlan és feltételes jellegével kapcsolatban vont le, olyan ténybeli mérlegelések körébe tartoznak, amelyekkel szemben a Bouygues-társaságok közvetlen és kifejezett formában nem hoznak fel elferdítésre alapított jogalapot, miközben erre a francia jogszabályok releváns rendelkezései kapcsán hivatkoznak.

32 — Ebben az ítéletben a Cour de cassation elutasította ugyan a kezességnek minősítést, viszont megállapította a jogi értelemben vett eredménykötelem fennállását egy anyavállalattól származó olyan szándéklevél tekintetében, amelyben az szerepel, hogy „a mai naptól kezdve gondoskodni fogunk e művelet megfelelő lefolytatásáról, […] Önnel szemben pedig megtesszük az ahhoz szükséges intézkedéseket, hogy e művelet kedvezően alakuljon".

33 — A fent hivatkozott Lamiable és társai ügyben hozott, a Törvényszékhez benyújtott ítéleten kívül a Bouygues-társaságok a Conseil d'État által többek között a következő ügyekben hozott ítéleteket csatolták a fellebbezésükhöz: a Comité central d'entreprise de la société d'exploitation industrielle des tabacs et allumettes (a dohány- és gyufagyártás ipari üzemeltető társaságának vállalati központi bizottsága) ügyben 1993. március 3-án hozott ítéletet, valamint a Société civile immobilière „Résidence Arcole" (a „Résidence Arcole" ingatlanokkal foglalkozó polgári jogi társaság) ügyben 1973. október 26-án hozott ítéletet, amelyeket az elsőfokú eljárásban benyújtott keresetlevélhez csatolt szakvéleményében François Sureau jogász idéz és elemez.

56. A Bouygues-társaságok ezt követően a gazdasági, pénzügyi és ipari miniszternek az állam által nyújtott burkolt vagy nyílt garanciaeszközök áttekintéséről szóló, 2003. július 22-i körlevelére, valamint az ahhoz csatolt magyarázó feljegyzésre hivatkoznak. Szerintük ezen aktusokból kitűnik, hogy az állami garancia „burkolt garancia" formáját is öltheti, amelyet e körlevél olyan közigazgatási aktusként határoz meg, amely „az állam számára pénzügyi következményekkel jár, illetve azokat tartalmaz"; hogy e garancia származhat többek között „miniszteri levélből vagy bármely egyéb forrásból", és hogy még az érvényes jogalap nélkül adott garanciák is „keletkeztethetnek jogokat kedvezményezettjeik számára". Ezzel összefüggésben megjegyzem, hogy a Törvényszék a megtámadott ítélet 285. pontjában megállapítja, hogy a Bouygues-társaságok nem hivatkozhatnak e körlevélre és e feljegyzésre, mivel a 2002. július 12-i, szeptember 13-i és október 2-i nyilatkozatok „egyetlen olyan elemet sem tartalmaznak, amely alapján a francia állam által az FT javára nyújtott burkolt állami garancia jelenlétét bizonyítani lehetne", valamint utal ugyanezen ítélet 284. pontjára [34], amelyben elutasítja, hogy a Bouygues-társaságok által hivatkozott közigazgatási ítélkezési gyakorlat a jelen ügyben alkalmazható lenne. Ebből következik, hogy a Törvényszék által az említett körlevél és a hozzá tartozó magyarázó feljegyzés hatástalan jellegét illetően megfogalmazott kifogás cáfolata érdekében a Bouygues-társaságoknak az említett 284. pontban foglalt következtetéseket kellene kétségbe vonniuk. Márpedig az általuk előterjesztett érvek nem alkalmasak arra, hogy ilyen eredményre vezessenek.

57. A Bouygues-társaságok által az első fellebbezési jogalapjuk ezen második részének alátámasztása érdekében előadott érvek vizsgálata nem teszi lehetővé a francia jogszabályok elferdítésével kapcsolatos állítás bizonyítását. Általában véve kizárja ezen érvek megalapozottságának elismerését az a következtetés, amelyet a Törvényszék az állam által az FT támogatása érdekében tett nyilatkozatok homályos, pontatlan és feltételes jellegével kapcsolatban levont. Márpedig egyrészt e következtetés a ténybeli mérlegelések körébe tartozik, amelyekkel szemben a Bouygues-társaságok közvetlen és kifejezett módon nem hoznak fel elferdítésre alapított kifogást. Másrészt a Bouygues-társaságok által előterjesztett érvek nem irányulnak, végső soron pedig nem vezetnek annak bizonyítására, hogy a polgári vagy közigazgatási ügyekben eljáró francia bíróságok e nyilatkozatok jellegével kapcsolatban nyilvánvalóan eltérő ténybeli mérlegelést alakítottak volna ki.

58. E körülmények között a Bouygues-társaságok első fellebbezési jogalapjának e részét el kell utasítani.

c) A Törvényszék által annak megtagadásával állítólag elkövetett minősítési hibáról, hogy az állami források felhasználása címén figyelembe vegye az állam nyilatkozatai által keltett várakozásokhoz kapcsolódó gazdasági hatásokat (a C-399/10. P. sz. ügyben felhozott első jogalap harmadik része)

59. A Bouygues-társaságok első fellebbezési jogalapja harmadik részének vizsgálata előtt szólni kell az e társaságok által ugyanezen jogalap első része keretében felhozott harmadik kifogásról, amelyet arra alapítanak, hogy a Törvényszék az állami források áthelyezésének megállapításához tévesen ítélte szükségesnek az állam jogilag kikényszeríthető kötelezettségvállalását. A Bouygues-társaságok szerint, mivel az állami beavatkozás formája közömbös, és annak csak a hatásait kell figyelembe venni, a pénzügyi gazdasági kockázat bizonyítása – még ha e kockázat nem is az e beavatkozásból eredő jogi kötelezettségen alapul – elegendő ahhoz, hogy állami források felhasználásáról legyen szó. A Francia Köztársaság ellenzi ezt az érvelést, saját álláspontjának alátámasztása érdekében pedig a Bíróság Ausztria kontra Bizottság ügyben hozott ítéletére [35], valamint a Törvényszék Fleuren Compost ügyben hozott ítéletére [36] hivatkozik.

34 — E pontban a Törvényszék megállapítja, hogy „nem nyert […] bizonyítást, hogy belső jellemzőiket figyelembe véve […] [a 2002. július 12-i, szeptember 13-i és október 2-i] nyilatkozatok alkalmasak a francia állam […] FT-t támogató, jogilag kötelező erejű és feltétel nélküli kötelezettségvállalásának megalapozására".

35 — A C-99/98. sz. ügyben 2001. február 15-én hozott ítélet (EBHT 2001., I-1101. o.).

36 — A T-109/01. sz. ügyben 2004. január 14-án hozott ítélet (EBHT 2004., II-127. o.).

60. Ezen ítéletek közül az első alapjául szolgáló ügyben a Bizottság azt állította, hogy a vitatott támogatás kedvezményezettjének a támogatás bejelentése előtt tett feltétlen és jogilag kötelező erejű, a támogatás végrehajtásával egyenértékű ígéret folytán az Osztrák Köztársaságnak nem áll módjában a Lorenz ítélkezési gyakorlatra hivatkozni. A Bizottság szerint az ilyen ígéret az osztrák jogban ugyanolyan hatásokkal jár, mint a támogatás nyújtásáról szóló jogszabály, mivel jogilag arra kötelezi az osztrák hatóságokat, hogy folyósítsák az odaígért támogatást. A Bíróság ezen érvre adott válaszként annak megállapítására szorítkozott, hogy az osztrák hatóságok a támogatás nyújtását kifejezetten a Bizottság előzetes jóváhagyásától tették függővé, következésképpen pedig a Bizottság nem szolgált olyan adatokkal, amelyek alapján megállapítható lenne, hogy a szóban forgó támogatást feltétlen, vagyis az osztrák jogszabályok értelmében jogilag kikényszeríthető módon ígérték volna oda a bejelentése előtt. A fent hivatkozott Fleuren Compost ügyben ezzel szemben az a kérdés merült fel, hogy a szóban forgó támogatást mely időpontban nyújtották, vagyis vajon akkor, amikor a holland hatóságok elküldték a felperes által szubvenció iránt előterjesztett kérelem tértivevényét, mint azt a felperes állította, vagy pedig akkor, amikor az említett kérelem vizsgálatát követően meghozták a támogatás nyújtásáról szóló határozatot, mint azt a Bizottság állította. A Törvényszék kimondta, hogy „azt a jogilag kötelező erejű aktust" kell releváns szempontként alapul venni, amelyben „a [hatáskörrel rendelkező] nemzeti hatóság kötelezettséget vállal a támogatás nyújtására". [37]

61. A Bouygues-társaságokhoz hasonlóan nem gondolom, hogy a fent hivatkozott ítéleteknek olyan tartalmat tulajdoníthatnánk, mint amilyet a francia kormány állít. Különösen nem gondolom, hogy a fent hivatkozott Ausztria kontra Bizottság ügyben hozott ítéletből levezethető lenne, hogy „ez az ítélet olyan általános elvet fogalmaz meg, mely szerint a támogatásnak minősítéshez jogilag kikényszeríthető kötelezettségvállalás szükséges", mint azt a francia kormány állítja. Ez az ítélet ugyanis a fent hivatkozott Fleuren Compost ügyben hozott ítélethez hasonlóan nem a támogatás fogalmáról foglal állást, hanem kizárólag azt a kérdést érinti, hogy a valamely tervezett támogatási intézkedésre irányadó jogi szabályozás meghatározása során mikor lehet úgy tekinteni, hogy e támogatást odaítélték. [38] Továbbá a fent hivatkozott Ausztria kontra Bizottság ügyben hozott ítéletben a Bizottság által felvetett és a Bíróság által megvizsgált egyedüli kérdés az volt, hogy az osztrák hatóságok által tett, támogatás nyújtására irányuló ítélet az osztrák jogszabályok alapján ilyen tartalmú, jogilag kikényszeríthető kötelezettséget keletkeztetett-e az állammal szemben. Ellenben soha nem merült fel az a kérdés, hogy az állami források elkötelezése még ilyen kötelezettség hiányában is szóba kerülhet-e. Végül, mint azt a Bouygues-társaságok helyesen kiemelik, e két ügyben nem bizonyították, de még csak nem is állították, hogy az érintett aktusok (a fent hivatkozott Ausztria kontra Bizottság ügyben a támogatás nyújtására tett ígéret, a fent hivatkozott Fleuren Compost ügyben pedig a támogatás iránti kérelem átvételének elismerése) bármilyen előnyt biztosítottak volna a támogatás jövőbeli kedvezményezettjeinek, mint ahogy viszont a jelen ügyben a 2002. júlkius 12-i, szeptember 13-i és oktber 2-i nyilatkozatokkal kapcsolatban ez a helyzet.

62. E pontosítás után, továbbá annak ellenére, hogy a francia kormány azon állítása, amely szerint ahhoz, hogy a valamely vállalkozás támogatására szolgáló intézkedést állami forrásokból származónak lehessen tekinteni, mindig szükséges az állam jogilag kikényszeríthető kötelezettségvállalása, számomra nem egészen meggyőző, [39] nem találom szükségesnek e kérdés további vizsgálatát, mivel a Törvényszék

37 — 74. pont.

38 — A fent hivatkozott Ausztria kontra Bizottság ügyben az a kérdés merült fel, hogy a szóban forgó intézkedést új támogatásnak vagy létező támogatásnak kell tekinteni, míg a fent hivatkozott Fleuren Compost ügyben hozott ítéletben annak ellenőrzéséről volt szó, hogy a vitatott intézkedés a Bizottság által előzetesen engedélyezett program részét képezi-e, vagy sem.

39 — A fenti 47. pontban hivatkozott azon ítélkezési gyakorlat alapján ugyanis, amelynek értelmében valamely intézkedés állami támogatásnak minősítése szakaszában ezen intézkedés hatásait kell figyelembe venni, az állami források elkötelezésével kapcsolatos feltételt teljesítettnek tekinthetjük, ha az állam olyan magatartást tanúsít, amely megterheli az állami költségvetést azáltal, hogy ha jogilag nem is, de *ténylegesen* olyan pénzügyi kockázatnak teszi ki azt, amely kellően konkrét.

a megtámadott ítélet 288. pontjában ugyanakkor megvizsgálta, hogy „a 2002 júliusa óta tett nyilatkozatokból származó állítólagos kötelezettségvállalás nemzeti jog szerinti *jogilag kötelező jellege hiányában* is e nyilatkozatok állami források átruházását tartalmazzák”-e.[40] Éppen e vizsgálatra vonatkozik a Bouygues-társaságok első jogalapjának harmadik része.

63. E rész keretében a Bouygues-társaságok lényegében azt állítják, hogy a Törvényszék, miután elismerte, hogy a francia állam a 2002. július 12-i, szeptember 13-i és október 2-i nyilatkozatokkal a hitelezőkénti, illetve fizetőképes és megbízható adóskénti jó hírére alapított stratégiát hajtott végre a piacok bizalmának helyreállítása érdekében, ezt követően figyelmen kívül hagyta az ilyen stratégia szükségszerű következményét, vagyis azt, hogy a francia állam veszített volna a hitelességéből a piacokon, ha az így keltett várakozásoknak nem felelt volna meg. A Bouygues-társaságok megjegyzik, hogy a vitatott határozatban a Bizottság egy általa korábban megrendelt gazdasági tanulmány alapján elismerte, hogy a jó hírnév ezen elvesztése igen nagy költséget jelent az államnak. Mivel összetett gazdasági kérdésről van szó, a Bizottság mérlegelési jogkörrel rendelkezett, a Törvényszék pedig a Bizottság által lefolytatott elemzést nem helyettesíthette a sajátjával.

64. Mindenekelőtt megjegyzem, hogy a Bizottság – miután a vitatott határozat (214)–(218) preambulumbekezdésében megvizsgálta mind azt a kérdést, hogy a 2002. július 12-i, szeptember 13-i és október 2-i nyilatkozatok a belső jog alapján kötelező erejűek voltak-e, mind pedig azt a kérdést, hogy e nyilatkozatok kockáztathatták-e az állam hitelességét – a (218) preambulumbekezdésben megállapítja, hogy „[ö]sszességében véve […] [a vizsgált] elemek úgy tekinthetők, mint amelyek ténylegesen veszélybe sodorhatják az állami forrásokat (akár azzal, hogy elkötelezik az állam felelősségét a befektetők felé [helyesen: a befektetőkkel szembeni felelősségre kötelezik az államot], akár azzal, hogy megnövelik az állam jövőbeni tranzakcióinak a költségét)”, és hogy „[a]z a tézis, miszerint a francia hatóságok 2002 júliusa óta tett nyilatkozatai támogatásnak minősülnek, ugyan egy újszerű tézis, de valószínűleg nem alaptalan”. Ugyanakkor a vitatott határozat (219) preambulumbekezdésében a Bizottság úgy ítéli meg, hogy „nem tudja kétséget kizáróan bizonyítani a támogatás meglétét ezen az alapon”. Ebből következik, hogy – mint azt a Törvényszék a megtámadott ítélet 288. pontjában helyesen megjegyzi – a Bizottság végül lemondott arról, hogy véglegesen állást foglaljon abban a kérdésben, hogy a fent hivatkozott nyilatkozatok alkalmasak voltak-e arra, hogy a pénzügyi piacokon hitelvesztést okozzanak az államnak, ami a jövőbeli tranzakciók költségeinek emelkedésében megnyilvánuló pénzügyi kockázattal járna az állam számára. E körülmények között a Bouygues-társaságok nem állíthatják megalapozottan, hogy a Törvényszék a saját mérlegelésével helyettesítette volna a Bizottság mérlegelését, amikor a megtámadott ítélet 288. pontjában azt állapította meg, hogy „nem bizonyított, hogy a 2002 júliusa óta tett nyilatkozatokból származó állítólagos kötelezettségvállalás nemzeti jog szerinti jogilag kötelező jellege hiányában is e nyilatkozatok állami források átruházását tartalmazzák”.

65. Továbbá úgy vélem, hogy amennyiben a Bouygues-társaságok azt kifogásolják, hogy a Törvényszék nem vette figyelembe, hogy a szóban forgó nyilatkozatok által keltett várakozások milyen következményekkel jártak az államháztartásra nézve, ezáltal pedig megakadályozta az EUMSZ 107. cikk (1) bekezdésének hatékony érvényesülését, valójában azt kérik, hogy a Bíróság a tényállás újbóli mérlegelését folytassa le. A megtámadott ítélet 288. pontjában ugyanis a Törvényszék úgy ítélte meg, hogy „[m]ég ha feltételezzük is, hogy a francia állam valamely vállalat javára szóló esetleges támogatási ígéretének be nem tartása alkalmas arra, hogy szavahihetőségét és jóhírnevét veszélybe sodorja a pénzügyi piacokon, a jelen ügyben nem bizonyították, hogy a 2002 júliusa óta tett nyilatkozatok az FT javára olyan pontos, feltétel nélküli és végleges kötelezettségvállalást tartalmaznak, amelyek ilyen hátrányos következményeket idézhetnek elő”. Folytatásképpen a Törvényszék megjegyzi, hogy „a francia hatóságok 2002 júliusa óta tanúsított magatartása […] épp ilyen következmények elkerülésére irányul, kétségeket hagyva azonban […] [a francia állam] esetleges jövőbeli beavatkozásának pontos jellege, terjedelme és feltételei felől”. Hasonlóképp, a megtámadott ítélet

40 — Kiemelés tőlem.

282. pontjában a Törvényszék – miután elismerte, hogy az említett nyilatkozatokkal a francia állam tevőlegesen befolyásolni akarta a pénzügyi piacokat annak érdekében, hogy az FT refinanszírozásának előkészítése céljából helyreállítsa e piacok bizalmát – megállapítja, hogy „egyedül az a tény, hogy ilyen összefüggésben a francia állam a pénzügyi piacokon meglévő sajátos hírnevéhez folyamodott, nem lehet elegendő annak bizonyításához, hogy forrásai olyan kockázatnak voltak kitéve, [amelyet] […] állami források […] átruházásának lehet tekinteni”.

66. Meg kell állapítani, hogy a Bouygues-társaságok állításával ellentétben a Törvényszék igenis figyelembe vette annak lehetőségét, hogy az állam pénzügyi piacokon bekövetkező esetleges hitelvesztése által okozott költségekből állami források elkötelezése származhat, a jelen esetben viszont kizárta e lehetőséget, mivel az állam nem tanúsított olyan magatartást, amely konkrétan veszélyeztethetné a hitelességét. E következtetés – még egyszer hangsúlyozom – a szóban forgó nyilatkozatok tartalmával és jellegével kapcsolatban lefolytatott ténybeli mérlegeléseken alapul. A kifejezetten e nyilatkozatok tartalmának elferdítésére vonatkozó kifogás hiányában az ilyen mérlegelésekre nem terjed ki a Bíróság által gyakorolt felülvizsgálat.

67. A fentiekben kifejtett okokból úgy vélem, hogy a Bouygues-társaságok által az első jogalap első része keretében megfogalmazott harmadik kifogást, valamint e jogalap harmadik részét el kell utasítani.

d) A C-399/10. P. sz. ügyben felhozott első jogalappal kapcsolatos következtetés

68. Az eddigi megfontolások összességére tekintettel azt javaslom, hogy a Bíróság a C-399/10. P. sz. ügyben felhozott, a francia állam 2002. július 12-i, szeptember 13-i és október 2-i nyilatkozatai támogatásnak minősítésével kapcsolatos hibákra alapított első fellebbezési jogalapot teljes egészében utasítsa el.

3. A részvényesi előleg támogatásnak minősítéséről (a C-399/10. P. sz. ügyben felhozott második fellebbezési jogalap és a C-401/10. P. sz. ügyben felhozott második fellebbezési jogalap)

69. A Bouygues-társaságok és a Bizottság nagyrészt azonos irányba tartó érvelésükkel azon okfejtést vitatják különböző szempontokból, amelynek alapján a Törvényszék a megtámadott ítéletben megállapította, hogy a Bizottság nem bizonyította a jogilag megkövetelt módon, hogy a francia állam által az FT-nek nyújtott részvényesi előleg következtében támogatás állt volna fenn, és amelynek alapján megsemmisítette a vitatott határozat 1. cikkét. A fellebbezők által a két fellebbezésben ezzel kapcsolatban felhozott különböző kifogásokat és érveket az alábbiakban összevonom, és együttesen vizsgálom.

a) A Törvényszék által annak megkövetelésével állítólag elkövetett hibáról, hogy szoros összefüggést kell bizonyítani az előny és az állami források elkötelezése között (a C-399/10. P. sz. ügyben felhozott második fellebbezési jogalap első részének első és második alrésze, valamint a C-401/10. P. sz. ügyben felhozott második fellebbezési jogalap első része)

70. A Bouygues-társaságok és a Bizottság – elismerve, hogy összefüggést kell bizonyítani az előny és az állami források elkötelezése között ahhoz, hogy az EUMSZ 107. cikk értelmében vett támogatás fennállását meg lehessen állapítani – vitatják a Törvényszék által a megtámadott ítéletben kialakított azon álláspontot, mely szerint e két tényező között szigorú egyezésnek kell lennie. Véleményük szerint e teljesen új elgondolásnak nemhogy nincs alapja a Bíróság és a Törvényszék ítélkezési gyakorlatában, hanem ellent is mond annak.

71. A vizsgált kifogás lényegében a megtámadott ítélet 262. pontja ellen irányul, amelyben a Törvényszék annak felidézése után, hogy az előnynek állami források áthelyezéséből kell származnia, annak pontosításával folytatja, hogy „[e]zen, az azonosított előny és az állami források elkötelezése közötti összefüggés követelménye főszabály szerint feltételezi, hogy az említett előny *szorosan kötődjön egy annak megfelelő*, az állami költségvetést terhelő *kiadáshoz*”.[41] E megállapítás alátámasztása érdekében a Törvényszék a fent hivatkozott Sloman Neptun ügyben hozott ítélet 21. pontjára, a Németország kontra Bizottság ügyben hozott ítélet[42] 27. pontjára, valamint a fent hivatkozott PreussenElektra ügyben hozott ítélet 58. pontjára hivatkozik.

72. Elöljáróban az a kérdés merül fel, hogy a Törvényszék pontosan mit ért az alatt, hogy az előnynek szorosan kötődnie kell egy „megfelelő kiadáshoz”, vagy a megtámadott ítéletben használt más megfogalmazás szerint „meg kell felelnie egy egyenértékű tehernek” (a 297. pont), vagy akár „az állami költségvetés megfelelő csökkenésének” kell azzal szembenállnia (a 309. pont). Az FT, valamint a francia és a német kormány szerint a Törvényszék csak azt a követelményt ismétli meg, mely szerint az előnyt közvetlenül vagy közvetve állami forrásokból kell nyújtani, míg a Bouygues-társaságok és a Bizottság azt állítják, hogy a Törvényszék által megkövetelt egyezés túlmutat az egyszerű összefüggésen, és kívánja meg, hogy az előny és az arra rendelt források az összegüket illetően is „összemosódjanak”.

73. Ami engem illet, jóllehet nem vagyok meggyőződve arról, hogy a Törvényszék valóban azt szándékozott volna előírni, hogy pénzügyi értelemben vett egyenértékűséget kell bizonyítani az előny és a teher között, úgy vélem, hogy nem is szorítkozott arra, hogy az ezek közötti egyszerű összefüggés fennállásának bizonyítását követelje meg, mint azt többek között az FT állítja. Az előny és a teher közötti összefüggésnek a Törvényszék által elméletbe foglalt követelménye ugyanis, ahogyan azt a megtámadott ítélet alkalmazza, olyan szoros kapcsolatot foglal magában, hogy az állami költségvetésre háruló adott tehernek csak egy előre meghatározott típusú előny felelhet meg, ami azzal a következménnyel jár, hogy minden kapcsolat kizárt, amennyiben az előny és a teher nem ugyanolyan jellegű.

74. Márpedig az ítélkezési gyakorlat, jóllehet megköveteli az előny és az állami költségvetésre háruló teher közötti összefüggés fennállását abban az értelemben, hogy csak a „közvetlenül vagy közvetve állami forrásokból nyújtott”[43], illetve „az államnak többletterhet jelentő”[44] előnyök minősülnek az EUMSZ 107. cikk értelmében vett támogatásnak, nem követeli meg az előny és a teher közötti olyan szigorú egyezés bizonyítását, ahogyan azt a Törvényszék a megtámadott ítéletben értelmezte. Különösen, e követelményt nem támasztják alá a fenti 71. pontban említett azon ítéletek, amelyekre a Törvényszék a megtámadott ítélet 262. pontjában utal.

75. Mint azt a fenti 39. pontban kifejtettem, ezen ítéletek közül az első, vagyis a fent hivatkozott Sloman Neptun ügyben hozott ítélet a Bíróság ítélkezési gyakorlata jelentős fordulópontjának minősül, amennyiben a Bíróság véglegesen eltávolodott a Szerződés 92. cikkének olyan értelmezésétől, amely az állami finanszírozást nem tekintette szükséges feltételnek ahhoz, hogy az államnak betudható intézkedést támogatásnak lehessen minősíteni. Így ezen ítélet 19. pontjában a Bíróság hangsúlyozza, hogy „csak a közvetlenül vagy közvetve állami forrásból nyújtott előnyöket lehet a Szerződés 92. cikkének (1) bekezdése értelmében vett támogatásoknak tekinteni”, míg „az állami forrásokon kívüli egyéb eszközök révén nyújtott előnyök” nem tartoznak e rendelkezés hatálya alá. Az ezen ítélet

41 — Kiemelés tőlem.

42 — A C-156/98. sz. ügyben 2000. szeptember 19-én hozott ítélet (EBHT 2000., I-6857. o.) 27. pontja.

43 — A fent hivatkozott Sloman Neptun ügyben, a fent hivatkozott PreussenElektra-ügyben és a fent hivatkozott Németország kontra Bizottság ügyben hozott ítéleteken kívül lásd többek között a fent hivatkozott Kirsammer-Hack-ügyben, a fent hivatkozott Viscido és társai ügyben és a fent hivatkozott Ecotrade-ügyben hozott ítéletet, továbbá a C-222/07. sz. UTECA-ügyben 2009. március 5-én hozott ítéletet (EBHT 2009., I-1407. o.), amely tagadja, hogy állami támogatásnak minősülne a televíziós műsorszolgáltatókat arra kötelező általános szabályozás, hogy működési bevételeik egy részét európai játék- és tévéfilmek előzetes finanszírozására fordítsák, valamint a C-279/08. P. sz., Bizottság kontra Hollandia ügyben 2011. szeptember 8-án hozott ítélet (EBHT 2011., I-7671. o.) 103. pontját.

44 — Lásd a fent hivatkozott Piaggio-ügyben hozott ítélet 34. és 35. pontját, valamint a C-501/00. sz., Spanyolország kontra Bizottság ügyben 2004. július 15-én hozott ítélet (EBHT 2004., I-6717. o.) 91. és 92. pontját).

alapjául szolgáló ügyben a tengeri hajózással foglalkozó egyes vállalkozások és az ő munkavállalóik közötti szerződéses jogviszonyokra vonatkozó nemzeti szabályozás volt kérdéses. Ezen ítélet 21. pontjában – amelyre a megtámadott ítélet 262. pontja utal – a Bíróság megállapítja, hogy a szóban forgó szabályozás a céljára és általános szerkezetére tekintettel nem irányult „olyan előny létrehozatalára, amely az állam számára többletterhet jelentene", és kimondja, hogy az ezen előnyből származó, többek között költségvetési veszteségekben megnyilvánuló következmények „e rendszer szerves részei" voltak, és „nem minősültek olyan eszköznek, amely az érintett vállalkozások számára meghatározott előnyt biztosított volna". Márpedig a Törvényszék azon álláspontját, mely szerint az előny és az elkötelezett források között a fenti 72. pontban kifejtettek szerinti szigorú egyezésre van szükség, semmilyen módon nem erősítik meg az imént idézett szövegek, amelyekben a Bíróság lényegében annak megállapítására szorítkozik, hogy az olyan előnyt, mint amelyet a szóban forgó szabályozás a hajózási vállalkozásoknak biztosít, nem lehet állami forrásokból származónak tekinteni kizárólag azon költségvetési bevételveszteség folytán, amelyet közvetett módon eredményez az állam azon döntése, hogy adott ágazatot bizonyos módon szabályoz.

76. A fent hivatkozott PreussenElektra-ügyben hozott, a Törvényszék által a megtámadott ítélet 262. pontjában, majd később a 308. pontjában szintén idézett ítélet 58. pontja tartalmilag átveszi a fent hivatkozott Sloman Neptun ügyben hozott ítélet 19. pontját, emlékeztetve arra a követelményre, hogy az előnyt „közvetlenül vagy közvetve állami forrásból" kell nyújtani. A fent hivatkozott PreussenElektra-ügyben a Bíróság – előzetes döntéshozatal céljából olyan tagállami szabályozásra vonatkozóan előterjesztett kérdés tárgyában eljárva, amely a villamosenergia-ellátással foglalkozó magánvállalkozásokat arra kötelezte, hogy a megújuló energiaforrásokból előállított villamos energiát az ilyen energia valós gazdasági értékénél magasabb minimális ár ellenében vásárolják meg – kizárta, hogy önmagában a költségvetési bevételek azon csökkenését, amelyet az ilyen kötelezettség előidézhet, „olyan eszköznek" lehessen tekinteni, „amelyen keresztül az állam terhére nyújtanak meghatározott előnyt a megújuló energiaforrásokból villamos energiát termelő vállalkozások javára".[45] Mint a fent hivatkozott Sloman Neptun ügyben hozott ítéletben, a Bíróság itt is az alapján jutott e következtetésre, hogy az adóbevételek ilyen csökkenése a szóban forgó szabályozás „szerves része" volt. A szóban forgó szabályozás által előírt, minimális árak ellenében történő vásárlásra irányuló kötelezettségből eredő pénzügyi teher így teljes egészében a magánvállalkozásokon nyugodott.[46]

77. Végül ami a fent hivatkozott Németország kontra Bizottság ügyben hozott ítéletet illeti, ez az ítélet, amely korántsem írja elő, hogy az előny és az állami forrásokra háruló teher között szigorú egyezésnek kell fennállnia, olyan helyzetet minősít támogatásnak, amelyre az állami költségvetést terhelő intézkedés – a konkrét ügyben bizonyos feltételek mellett a befektetőknek biztosított adókedvezmény – címzettjeinek, valamint a támogatás azon kedvezményezettjeinek különválasztása volt jellemző, akiket közvetve részesítettek előnyben az említett adókedvezmény által ösztönzött beruházások. Ennek érdekében a Bíróság a szóban forgó szabályozás hatásainak elemzéséből indul ki, amelynek eredményeként egyrészt arra a megállapításra jut, hogy az e szabályozás által az érintett vállalkozásoknak közvetve nyújtott előny „a tagállam azon adóbevételeiről való lemondásában nyilvánul meg, amelyekhez rendes körülmények között hozzájutott volna, mivel e lemondás révén a befektetők lehetőséget kaptak arra, hogy a vállalkozásokban adóügyileg kedvezőbb feltételek mellett jussanak részesedéshez", másrészt pedig, hogy „a beruházók által hozott önálló döntés közbeiktatása nem jár azzal a hatással, hogy megszüntesse az adókedvezmény és az érintett vállalkozások számára biztosított előny között fennálló kapcsolatot, mivel gazdasági szempontból a piaci feltételek azon megváltozása, amely az említett előnyt keletkezteti, az állami hatóságok vonatkozásában az adóforrásokat érő veszteség eredménye".[47] Ellentétben az eddig elemzett ítéletekkel, ez

45 — 62. pont.

46 — Meg kell jegyezni azt is, hogy a fent hivatkozott Sloman Neptun ügyben és a fent hivatkozott PreussenElektra-ügyben hozott ítéletek közül mindkettő adott gazdasági ágazatot érintő általános nemzeti szabályozásra vonatkozott, amely az első esetben az ágazat versenyképességének biztosítására, a második esetben pedig környezetvédelmi célok megvalósítására irányult. A vizsgált állami beavatkozás típusa tehát a jelen ügy tárgyát képezőhöz képest nagyon eltérő volt.

47 — Ebben az értelemben lásd a Törvényszék T-93/02. sz., Confédération nationale du Crédit mutuel kontra Bizottság ügyben 2005. január 18-án hozott ítéletét (EBHT 2005., II-143. o.), valamint a T-445/05. sz., Associazione italiana del risparmio gestito Fineco Asset Management kontra Bizottság ügyben 2009. március 4-én hozott ítéletét (EBHT 2009., II-289. o.) is.

esetben a Bíróság az adóbevételek csökkenését a szóban forgó szabályozás révén az érintett vállalkozásoknak nyújtott közvetett előny eredetének minősítette, annak ellenére, hogy e csökkenést nem az e vállalkozásoknak, hanem harmadik személyeknek biztosított adókedvezmény idézte elő. Véleményem szerint ebből az előny és a teher közötti összefüggés olyan tág értelmezése következik, amely az állami beavatkozás konkrét hatásainak figyelembevételével jár, és amely nem támaszthatja alá a Törvényszék által a megtámadott ítéletben kialakított szűkítő értelmezést.

78. A Törvényszék által a megtámadott ítélet 262. pontjában kifejtett álláspont, azon kívül, hogy az ítélkezési gyakorlatból nem vezethető le, véleményem szerint a túl formális megközelítés olyan hibájának is minősül, amely nehezen egyeztethető össze azzal, hogy a támogatás fogalmát a szóban forgó intézkedés hatásainak megfelelően kell alkalmazni. Ez az álláspont továbbá azzal a kockázattal jár, hogy rendkívül nehézzé teszi az állami támogatás fennállásának bizonyítását, különösen akkor, ha olyan, néha rendkívül összetett műveletekben megnyilvánuló állami beavatkozásokról van szó, amelyek sokféle, időben elhúzódó intézkedést ölelnek fel. Végül, mint azt a Bizottság helyesen állítja, a támogatások bizonyos olyan típusai, mint például a közvetett támogatások vagy az EUMSZ 107. cikk (2) bekezdésének a) pontjában említett, a fogyasztóknak nyújtott szociális jellegű támogatások – amelyek esetében az állam által elkötelezett források a fogyasztók számára nem nyilvánulnak meg automatikusan valamilyen megfelelő előnyben – nehezen illeszthetők bele a Törvényszék által megkövetelt merev sémába.

79. A kifejtett indokok alapján úgy vélem, hogy a Törvényszék tévesen alkalmazta a jogot, amikor az előny és az állami költségvetésre háruló teher közötti, a megtámadott ítéletben foglaltak szerinti szoros összefüggés bizonyítását követelte meg.

80. Mint azt az alábbiakban bizonyítani fogom, e téves jogalkalmazás a Törvényszék által a részvényesi előleg támogatásnak minősítésével kapcsolatos kérdést illetően lefolytatott egész elemzésre kihatott.

b) A Törvényszék által annak megtagadásával állítólag elkövetett hibáról, hogy elismerje az összefüggés fennállását egyrészt a 2002 júliusa óta tett nyilatkozatokból és a 2002. december 4-i bejelentésből eredő előny, másrészt pedig az állami forrásoknak a részvényesi előlegre vonatkozó, 2002. december 20-i szerződéses ajánlatból eredő elkötelezése között (a C-399/10. P. sz. ügyben felhozott második fellebbezési jogalap első részének harmadik alrésze, valamint a C-401/10. P. sz. ügyben felhozott második fellebbezési jogalap első és második része)

81. A Bouygues-társaságok és a Bizottság szerint a Törvényszék által az azon összefüggés jellegével kapcsolatban kialakított értelmezés, amelynek az előny és az állami források felhasználása között fenn kell állnia, a francia állam által az FT javára tett beavatkozás olyan elaprózott elemzésére vezette a Törvényszéket, amely nem veszi figyelembe az összességükben vett különböző intézkedések torzító hatását. A Törvényszék e hibás megközelítés alapján tévesen zárta ki az összefüggés fennállását egyrészt a piacot megnyugtató hatás formájában a 2002. július 12-i, szeptember 13-i és október 2-i nyilatkozatokból, valamint a 2002. december 4-i bejelentésből származó előny, másrészt pedig az állami forrásoknak az említett előny rendelkezésre bocsátásával történő elkötelezése között.

82. Emlékeztetni kell arra, hogy a Törvényszék a megtámadott ítélet 262. pontjában azzal a kérdéssel foglalkozik, hogy az FT számára a 2002. július 12-i, szeptember 13-i és október 2-i nyilatkozatokból, valamint a 2002. december 4-i bejelentésből eredő, a Törvényszék által ezt megelőzően azonosított előnyök valóban állami források átruházásából származnak-e. E vizsgálatot elkülönítve és egymást követően a következőkkel kapcsolatban folytatja le: i. a 2002. július 12-i, szeptember 13-i és október 2-i nyilatkozatok (a 268–289. pont);[48] ii. a 2002. december 4-i bejelentés (a 291–298. pont), valamint iii. a részvényesi előlegre vonatkozó, 2002. december 20-i szerződéses ajánlat (a 299–301. pont). A Törvényszék mindhárom esetben az állami források átruházásnak hiányát állapítja meg.

48 — Lásd a fenti 44–78. pontot.

83. A 2002. december 4-i bejelentéssel kapcsolatban a Törvényszék mindenekelőtt megállapítja, hogy sem a Bizottság, sem pedig a Bouygues-társaságok nem állították, hogy e bejelentés a francia közigazgatási jog vagy polgári jog értelmében állami források átruházásával járna (a 293–295. pont). Mivel viszont az állami forrásoknak a Bizottság által a vitatott határozatban megállapított elkötelezése – mint azt a Törvényszék a megtámadott ítélet 302. pontjában maga is elismeri – *a részvényesi előlegre vonatkozó, 2002. december 20-i szerződéses ajánlat elküldésének, valamint a 2002. december 4-i bejelentésnek az együtteséből*, nem pedig önmagában ez utóbbi bejelentésből ered, e megállapítás nem releváns, mindenesetre pedig nem meghatározó azon következtetés szempontjából, hogy a Bizottság nem bizonyította az állami források elkötelezésének fennállását.[49]

84. Ezt követően a Törvényszék a megtámadott ítélet 296. pontjában annak megállapításával folytatja, hogy „[m]indenesetre *az állami források* 2002. december 4-i *bejelentésen alapuló átruházása kizárólag olyan* előnnyel *függhet össze*, amely a bejelentésben kifejezetten említett 9 milliárd euró összegű hitelkeret megnyitásából adódik”, az ilyen előny pedig, amelyet a Bizottság a vitatott határozatban nem jellemzett a jogilag megkövetelt módon, *„eltér a 2002 júliusa óta tett nyilatkozatokból származó előnytől*, ahogy azt az említett határozat is megállapította”.[50] E szövegben tehát a Törvényszék eleve kizárja, hogy az állami támogatásnak való minősítéshez elegendő összefüggés állhat fenn egyrészt a piacot *megnyugtató hatású formában nyújtott*, a 2002. július 12-i, szeptember 13-i és október 2-i nyilatkozatokból, valamint a 2002. december 4-i bejelentésből származó *előny*,[51] másrészt pedig, még ha a Bizottság által bizonyítottnak is tételezzük fel, *az állami források ugyanezen bejelentésből eredő elkötelezése* között.

85. A Törvényszék által használt megfogalmazásból következik, hogy e következtetés *kizárólag* azon a megállapításon alapul, hogy nem áll fenn *egyezőség* vagy *egyenértékűség* az említett megnyugtató hatásban megnyilvánuló előny és az államot esetleg terhelő, jogilag kikényszeríthető azon kötelezettség között, hogy teljesítse a 2002. december 4-i bejelentésben említett részvényesi előleget. A Törvényszék ez esetben a fenti 70–78. pontban megvitatott és elutasított azon álláspontot alkalmazza, mely szerint az állami támogatás fennállásának bizonyításához az azonosított előnynek az állami költségvetésre háruló *„megfelelő”* vagy *„egyenértékű” teherhez* kell szorosan kapcsolódnia. Az előny és az állami források elkötelezése közötti összefüggéssel kapcsolatos ezen elgondolás alapján a Törvényszék a jelen esetben kizárja az ilyen összefüggés fennállását, mivel az előny (önmagában a hitelkeret FT javára történő megnyitásával kapcsolatos bejelentésnek köszönhető, a pénzügyi piacok számára megnyugtató hatás) és a teher (a tervezett hitelkeret megnyitásának teljesítésére irányuló, jogilag kikényszeríthető kötelezettségvállalás) nem ugyanolyan jellegű.

86. Ebből következik, hogy a Törvényszék szerint az olyan támogatást, amelynek tárgyát az abban megnyilvánuló előny képezi, hogy az FT refinanszírozási feltételei a 2002. december 4-i bejelentést követően a pénzügyi piacok kedvező reakciójának köszönhetően javultak, még akkor sem lehetett volna megállapítani, ha a Bizottság bizonyította volna, hogy az említett bejelentés, amennyiben az állammal szemben jogilag kikényszeríthető kötelezettséget keletkeztetett, *önmagában* állami források átruházásával járt, vagyis még akkor sem, ha az előny és az állami költségvetésre háruló teher *egy és ugyanazon aktusra* (a 2002. december 4-i bejelentésre) lett volna visszavezethető. Az ilyen eredmény

49 — A Bizottság a második jogalapjának második részében azt állítja, hogy ő, a megtámadott ítélet 293. pontjában levont következtetéssel ellentétben, szolgált olyan adatokkal, amelyek alapján megállapítható, hogy a 2002. július 12-i, szeptember 13-i és október 2-i nyilatkozatok összességükben állami források elkötelezésének minősültek. A Bizottság azt is előadja, hogy a Törvényszék a megtámadott ítélet 303–305. pontjában maga is úgy ítélte meg, hogy a 2002. december 4-i bejelentés már magában foglalta ezt az elkötelezést. Ezen érveknek szerintem nem lehet helyt adni. Az első érvvel kapcsolatban a vitatott határozat (219) preambulumbekezdéséből kitűnik, hogy a Bizottság végül tartózkodott attól, hogy véglegesen állást foglaljon abban a kérdésben, hogy a 2002 júliusa óta tett nyilatkozatok összességükben állami források elkötelezésével jártak-e. Ami a második érvet illeti, a megtámadott ítélet 293. pontjából világosan kiderül, hogy a Törvényszék nem érintette azt a kérdést, hogy a 2002. december 4-i bejelentés a francia jogszabályok alapján jogilag kikényszeríthető kötelezettségvállalást jelentett-e az állammal szemben.

50 — Kiemelés tőlem.

51 — Meg kell állapítani, hogy amikor a Törvényszék a megtámadott ítélet 296. és 297. pontjában a „2002 júliusa óta tett nyilatkozatokat” említi, a 2002. december 4-i bejelentésre is utal.

viszont annál nehezebben lett volna érthető, hogy a Törvényszék maga is elismeri, hogy a bejelentés tagadhatatlan előnyt biztosított az FT-nek, továbbá hogy ez az előny éppen olyan volt, amilyet a francia állam nyújtani szándékozott, és amelyre mindazon intézkedés irányult, amelyek 2002 júliusától decemberéig, az FT javát szolgáló ugyanazon támogatási stratégia keretében időben egymást követték.

87. Az eddigi megfontolások alapján úgy vélem, hogy a Törvényszék az előny és az állami források elkötelezése között szükségképpen fennálló összefüggés terjedelmének téves értelmezéséből kiindulva állapította meg a megtámadott ítélet 296. és 297. pontjában, hogy ilyen összefüggést nem lehetett bizonyítani egyrészt a 2004. december 4-i bejelentésnek a pénzügyi piacokat megnyugtató hatásában megnyilvánuló előny, másrészt pedig az állami források ezen előnyhöz kapcsolódó esetleges átruházása között. Az ilyen hiba megállapítása ugyanakkor önmagában nem teszi lehetővé azon következtetés levonását, hogy a megtámadott ítéletet hatályon kívül kell helyezni. A Törvényszék okfejtésének rendszerében ugyanis a 296. és a 297. pont az indokolás mellékes részét képezi.

88. Ennek pontosítása után megjegyzem, hogy ugyanezen téves értelmezés a Törvényszék elemzésének további részére is kihat.

89. Ez különösen így van a megtámadott ítélet 299. pontjában kapcsolatban, ahol azon kérdést illetően, hogy a részvényesi előlegre vonatkozó, 2002. december 20-i szerződéses ajánlat elküldése állami források átruházásával járt-e, a Törvényszék megállapítja, hogy „mivel a Bizottság a [vitatott] határozatban nem bizonyította megfelelően, hogy önmagából a szerződéses ajánlatból előny származik […], a Törvényszék nem tudja megállapítani az állami források ezen előnyhöz kapcsolódó átruházásának fennállását”. Márpedig, jóllehet a Törvényszék okfejtésében e következtetés logikusan következik a megtámadott ítélet 246–267. pontjában tett megállapításokból,[52] a Törvényszék azon döntése, hogy az állami források ezen ajánlat elküldéséből eredő esetleges elkötelezését e szakaszban nem kötötte össze a 2002. december 4-i bejelentésből eredő, a pénzügyi piacokat megnyugtató hatással, mint azt a Bizottság a vitatott határozatban tette, csak az előny és az állami források elkötelezése közötti összefüggés olyan szűkítő értelmezésével igazolható, amelyet a fenti 70–78. pontban vizsgáltam meg és utasítottam el.

90. Ezt az értelmezést tükrözi a megtámadott ítélet 302. és azt követő pontjaiban foglalt elemzés is, amelyben a Törvényszék, azt a kérdést érintve, hogy a Bizottságnak az „általános megközelítése” alapján sikerült-e bizonyítania az állami források áthelyezését, annak vizsgálatába bocsátkozik „egyrészt, hogy az állami költségvetés lehetséges megterhelését, amelyet a Bizottság a részvényesi előlegre vonatkozó terv bejelentését és a részvényesi előlegre vonatkozó szerződés megküldését illetően megállapított, már a 2002 júliusa óta tett nyilatkozatok is magukban foglalták-e, másrészt pedig, hogy ez a teher megfelel-e annak az előnynek, amelyet a Bizottság e nyilatkozatoknak tulajdonított”. Ezen elemzés keretében a Törvényszék a megtámadott ítélet 303–305. pontjában megállapítja, hogy a 2002. július 12-i, szeptember 13-i és október 2-i nyilatkozatok nyílt, pontatlan és feltételes jellege folytán a 2002. december 4-i bejelentés „jelentős törést jelentett az FT refinanszírozásához vezető események sorában”, a 308. pontban pedig arra a következtetésre jut, hogy e törést figyelembe véve a Bizottság nem volt jogosult arra, hogy összefüggést állapítson meg „az állami forrásoknak ebben a szakaszban történő esetleges elkötelezése és a korábbi intézkedések által nyújtott előnyök, vagyis a 2002 júliusa óta tett nyilatkozatok között”. A Törvényszék szerint ugyanis az „ilyen, a támogatás fogalmának alkotóelemei közötti […] kapcsolat a különböző szakaszokban felmerült eltérő ténybeli elemeket illetően […] ellentétes lenne az előny és az állami források átruházása közötti összefüggés követelményével […], ahogy azt a […] PreussenElektra-ügyben hozott ítélet […] is alátámasztja”. Az ezt

52 — Emlékeztetőül: a Törvényszék a megtámadott ítélet 246. pontjában kizárta, hogy önmagában a részvényesi előlegre vonatkozó, 2002. december 20-i szerződéses ajánlat elküldésének a 2002. december 4-i bejelentéssel azonos vagy legalábbis ahhoz hasonló hatása lehetett a piacra, mivel azt nem hozták nyilvánosságra, a 264–267. pontban pedig megállapította, hogy a Bizottság nem bizonyította, hogy ezen elküldéshez olyan előny kapcsolódna, amely elkülönül a 2002 júliusa óta tett nyilatkozatokból és az említett bejelentésből eredő előnytől.

követő pontban a Törvényszék megállapítja, hogy „az a körülmény, hogy a 2002 júliusa óta tett nyilatkozatok, valamint a 2002. december 4-i bejelentés az FT számára előnnyel járt, […] ezzel szemben nem idézte elő *az állami költségvetés ennek megfelelő csökkenését*”, ezzel kapcsolatban pedig utal a megtámadott ítélet 296. és 297. pontjára.

91. Azon következményekkel kapcsolatban, amelyeket a Törvényszék a 2002. július 12-i, szeptember 13-i és október 2-i nyilatkozatok, valamint a 2002. december 4-i bejelentés közötti törés megállapításának tulajdonít, megjegyzem, hogy – mint azt a Törvényszék a megtámadott ítéletnek többek között a 243. pontjában maga is elismeri – a pénzügyi piacokat megnyugtató hatásban megnyilvánuló, a vitatott határozatban megállapított előny nem csupán az említett nyilatkozatokból származik, *hanem* a 2002. december 4-i bejelentésből *is*, ezért pedig az említett törés után is kifejezésre jut. Ebből következik, hogy csupán az ilyen törés megállapítása önmagában nem teszi lehetővé annak kizárását, hogy az említett előny és az állami források elkötelezése között a részvényesi előlegre vonatkozó, 2002. december 20-i szerződéses ajánlat elküldésének szakaszában fennállt a Bizottság által megállapított előny.

92. Ezzel szemben a fenti 90. pontban idézett szövegekből világosan kitűnik, hogy még az FT refinanszírozásához vezető intézkedések összességére vonatkozó elemzés keretében is az, ami konkrétan megakadályozza a Törvényszéket abban, hogy elismerje az egyrészt a bizonyos összegű részvényesi előleg FT rendelkezésére bocsátásának bejelentése, valamint „a piac felé érzékeltetett, ilyen előleg létezésére utaló látszat”[53] által kiváltott, a pénzügyi piacokat megnyugtató hatás, másrészt pedig az állami forrásoknak az ezen intézkedés végrehajtásához kapcsolódó átruházása[54] közötti, a Bizottság által megállapított összefüggés fennállását, nem más, mint az az elgondolás, hogy az ilyen összefüggés olyan szigorú egyezés fennállását feltételezi az előny és az állami költségvetésre háruló teher között, amely nem állt fenn azon teher (a jelen esetben a részvényesi előlegre vonatkozó, 2002. december 20-i szerződéses ajánlat elküldése) vonatkozásában, amellyel a kedvezményezett vagyonát illetően nem áll szemben ugyanilyen előny (vagyis a jelen esetben annak lehetősége, hogy az említett összeghez bármikor hozzájusson).

93. Az eddigi megfontolások összességéből következik, hogy a Törvényszék az előny és az állami források elkötelezése közötti összefüggés terjedelmének téves értelmezése útján zárta ki, hogy a Bizottság a jelen esetben bizonyította volna az állami források átruházását.

94. Ezek után még azt kell mérlegelni, hogy a Bizottság a vitatott határozatban helyesen állapíthatta-e meg, hogy összefüggés áll fenn a pénzügyi piacokat megnyugtató, a többek között a 2002. december 4-i bejelentéssel kiváltott hatásban megnyilvánuló előny, valamint az állami forrásoknak a részvényesi előlegre vonatkozó, 2002. december 20-i szerződéses ajánlatból eredő állítólagos elkötelezése között.[55]

95. Ezzel kapcsolatban úgy tűnik számomra, hogy az egymáshoz szorosan kapcsolódó olyan intézkedéseket illetően, mint annak bejelentése, hogy bizonyos mértékű állami beavatkozás van folyamatban, valamint e beavatkozásnak az aláírt és parafált szerződés elküldése útján történő végrehajtása,[56] amely intézkedések között egyébként hozzávetőleg csak két hét időbeli eltérés van,

53 — Lásd a vitatott határozat (194) preambulumbekezdését, valamint a 116. lábjegyzetét.

54 — Pontosabban azoknak „a részvényesi előleg rendelkezésre bocsátásának a bejelentésével, amelyet e rendelkezésre bocsátás előzetes feltételeinek a teljesítésével társítottak […], azzal a piac számára keltett látszattal, mintha ezt az előleget ténylegesen rendelkezésre bocsátották volna […] és végül a parafált és az ERAP által aláírt előlegszerződésnek az FT részére való elküldésével […] [történő] pótlólagos megterhelése” (a vitatott határozat (196) preambulumbekezdése).

55 — A Törvényszékhez hasonlóan én sem foglalok állást abban a kérdésben, hogy – mint azt a Bizottság a vitatott határozat (196) preambulumbekezdésében állítja – a részvényesi előlegre vonatkozó szerződés tervezetének elküldése önmagában az állami forrásoknak az állami költségvetést potenciálisan terhelő formában történő elkötelezésével jár-e azon az alapon, hogy az államnak „az ERAP révén az FT rendelkezésére kellett tartania az ennek megfelelő forrásokat”, függetlenül tehát mind az e szerződésre irányadó feltételek vizsgálatától, mind pedig attól a körülménytől, hogy e szerződést soha nem teljesítették. Megjegyzem ugyanakkor, hogy – ellentétben a német kormánnyal – sem a francia kormány, sem pedig az FT nem vitatja, hogy e szakaszban sor kerülhetett állami források elkötelezésére.

56 — Fellebbezésében a Bizottság ezzel kapcsolatban „ugyanazon tény két megnyilvánulásáról” tesz említést, „amelyeket ráadásul a piacok egységes eseményként fogtak fel”.

önmagában az a körülmény, hogy a kedvezményezettet megillető előny ezen intézkedések közül az elsőből származik, míg az állami források elkötelezése a másodikhoz kapcsolódik, nem zárja ki, hogy e két intézkedés között a támogatásokra jellemző összefüggést lehessen megállapítani. Véleményem szerint túl formális lenne önmagában amiatt kizárni az ilyen összefüggést, hogy a szóban forgó előny nem közvetlenül abból az intézkedésből származik, amely állami források átruházásával járhat, hanem inkább az állam által ezen intézkedés közelgő végrehajtása tárgyában folytatott hírverésből. Általánosabban, az ilyen összefüggés tagadása esetén számomra úgy tűnik, mintha nem vennénk tudomást a francia állam FT refinanszírozása keretében történő beavatkozásának gazdasági valóságáról, miközben nem vitatott egyrészt, hogy az FT csak az állam által többször is a javára tett támogatási nyilatkozatoknak, köztük különösen a 2002. december 4-i bejelentésnek köszönhetően tudta magát a piacokról refinanszírozni,[57] másrészt pedig, hogy az állam által elfogadott különböző intézkedések – ideértve a részvényesi előlegre vonatkozó, 2002. december 20-i szerződéses ajánlatnak az ERAP általi elküldését, amely egyedüliként alkalmas az állami források elkötelezésére – az FT javát szolgáló ugyanazon állami stratégia kereteibe illeszkednek, „amelynek célja és következménye összességében a piacok bizalmának […] visszanyerése”[58] volt annak érdekében, hogy lehetővé tegye az FT kedvezőbb feltételek mellett történő refinanszírozását.

96. Az eddigi megfontolások összessége alapján úgy vélem, hogy a Törvényszék tévesen alkalmazta a jogot, amikor az EK 87. cikk (1) bekezdésének téves értelmezése alapján megtagadta annak elismerését, hogy összefüggés áll fenn egyrészt a 2002 júliusa óta tett nyilatkozatokból és a 2002. december 4-i bejelentésből eredő előny, másrészt pedig az állami forrásoknak a részvényesi előlegre vonatkozó, 2002. december 20-i szerződéses ajánlat elküldéséből eredő potenciális elkötelezése között. E téves jogalkalmazás az ítélet hatályon kívül helyezését eredményezheti.[59]

97. Arra az esetre, ha a Bíróság nem értene egyet a fentiekben általam levont következtetésekkel, a jelen indítvány további részében röviden megvizsgálom a Bouygues-társaságok és a Bizottság által felhozott egyéb jogalapokat és érveket.

c) A hitelkeret rendelkezésre bocsátásából eredő előny fogalmával kapcsolatban a Törvényszék által állítólag elkövetett hibákról (a C-401/10. P. sz. ügyben felhozott második fellebbezési jogalap második része)

98. A Bouygues-társaságok a második fellebbezési jogalapjuk második része keretében azt állítják, hogy a Törvényszék tévesen járt el, amikor az előny fennállásának elemzése során elkülönítve vette figyelembe a 2002. december 4-i bejelentést és a részvényesi előlegre vonatkozó, 2002. december 20-i szerződéses ajánlat elküldését, miközben a Bouygues-társaságok szerint egy és ugyanazon állami beavatkozás két olyan eleméről van szó, amelyeket nem lehet egymástól elszigetelten vizsgálni.

99. Véleményem szerint e kifogást elfogadhatatlannak kell nyilvánítani annyiban, amennyiben a részvényesi előlegre vonatkozó, 2002. december 20-i szerződéses ajánlat elküldéséhez kapcsolódó előny fennállásával kapcsolatban a Törvényszék által lefolytatott mérlegelés megkérdőjelezésére irányul. Ezzel szemben e kifogás annyiban, amennyiben a Törvényszék azon következtetését bírálja, mely szerint nem áll fenn kellően szoros összefüggés „a 9 milliárd [euró] összegű hitelkeret megnyitásának nyilvánosságra hozatalából eredő megnyugtató hatás és az állami forrásoknak e megnyitásból eredő áthelyezése között”, átfedésben van a második fellebbezési jogalap első részének harmadik alrésze keretében előadott, a fentiekben a Bizottság által felhozott hasonló kifogásokkal együtt megvizsgált kifogással.

57 — E nyilatkozatok annak ellenére, hogy a pénzügyi piacok szereplőinek szubjektív reakcióit próbálták befolyásolni, az FT számára objektív anyagi előnyt biztosítottak.

58 — Lásd a megtámadott ítélet 303. pontját.

59 — E következtetés, valamint a fentiekben kifejtett megfontolások összessége természetesen nincs hatással arra a kérdésre, hogy a francia állam szóban forgó beavatkozása megfelel-e a körültekintő piacgazdasági magánbefektető kritériumának.

d) A Törvényszék által állítólag elkövetett azon hibáról, hogy nem vizsgálta meg a magánbefektető kritériumát annak meghatározása érdekében, hogy az FT vonatkozásában előny áll-e fenn, vagy sem (a C-401/10. P. sz. ügyben felhozott második fellebbezési jogalap harmadik része)

100. Második fellebbezési jogalapjának harmadik részében a Bizottság lényegében azt állítja, hogy a Törvényszéknek meg kellett volna vizsgálnia, mint azt a vitatott határozatban a Bizottság is tette, hogy az FT-nek nyújtott, a 2002 júliusa óta tett nyilatkozatok összességéből és a 2002. december 4-i bejelentésből származó előnyt „rendes piaci feltételek mellett nyújtották-e, illetve valamely magánjogi jogalany ugyanilyen feltételek mellett részesülhetett volna-e ugyanezen előnyben, ha az állam magánbefektetőként járt volna el”. A Bizottság szerint a Törvényszék e vizsgálat lefolytatásának elmulasztásával megsértette az EK 87. cikk (1) bekezdését.

101. Véleményem e szerint kifogást mint hatástalant el kell utasítani. A megtámadott ítélet indokolásából ugyanis világosan kiderül, hogy a Törvényszék arra a következtetésre jutott, hogy a Bizottság figyelmen kívül hagyta az EK 87. cikk (1) bekezdése értelmében vett támogatás fogalmát, mivel jóllehet a jogilag megkövetelt módon bizonyította a 2002 júliusa óta tett nyilatkozatokból és a 2002. december 4-i bejelentésből az FT részére származó előny fennállását, azt már elmulasztotta bizonyítani, hogy az ilyen előny állami források áthelyezéséből eredt. Márpedig a Bizottság nem magyarázta meg, hogy a magánbefektetői teszt alkalmazása során általa követett módszer jogszerűsége esetleges vizsgálatának eredményeként a Törvényszék hogyan juthatott volna más következtetésre, mint amelyen a vitatott határozat megsemmisítése alapul.

e) Az EK 87. cikknek az EK 230. cikkel összefüggésben történő állítólagos megsértéséről, amennyiben a Törvényszék figyelmen kívül hagyta azt a mérlegelési jogkört, amely a Bizottságot az összetett gazdasági mérlegelések folytatása során megilleti (a C-401/10. P. sz. ügyben felhozott második fellebbezési jogalap negyedik része)

102. Második fellebbezési jogalapjának negyedik részében a Bizottság mindenekelőtt azt kifogásolja, hogy a Törvényszék figyelmen kívül hagyta azt a mérlegelési jogkört, amely a Bizottságot akkor illette meg, amikor a vitatott határozatban a körültekintő piacgazdasági magánbefektető kritériumát alkalmazva összetett gazdasági mérlegeléseket folytatott. E kifogást szintén el kell utasítani, mivel a Bizottság nem magyarázta meg, hogy a Törvényszék hogyan hagyhatta volna figyelmen kívül azt a mérlegelési jogkört, amellyel a Bizottság a magánbefektető kritériumának alkalmazása során élt, amikor abban a részben nem is vizsgálta meg a vitatott határozat jogszerűségét, amelyben a Bizottság e kritériumot alkalmazta.

103. A Bizottság a jogalap ugyanezen részében továbbá azt kifogásolja, hogy a Törvényszék a Bizottság megközelítését a sajátjával váltotta fel, a vitatott határozat célszerűségi felülvizsgálatát folytatva le. Különösen, a Bizottság úgy tűnik, azt kifogásolja, hogy a Törvényszék annak vizsgálata során, hogy fennállt-e az állami források átruházása, indokolatlanként elutasította azt az „általános megközelítést”, amelyet viszont a magánbefektető kritériumának alkalmazása során a Bizottság követett. Ennek az érvnek sem lehet helyt adni. Nem kifogásolható ugyanis a Törvényszékkel szemben, hogy túllépte volna a támogatásfogalom alkalmazásának jogszerűségével kapcsolatos felülvizsgálati jogkörét, amikor többek között a tényállás saját maga által lefolytatott mérlegeléséből kiindulva arra a következtetésre jutott, hogy az állami források átruházását még akkor sem lehet megállapítani, ha együttesen vizsgáljuk a 2002 júliusa óta egymást követő események összességét.

104. Egyebekben a Bizottság második fellebbezési jogalapjának e része keretében felhozott érvek átfedésben vannak az ugyanezen jogalap első és második része keretében már kifejtett érvekkel.

B – *A megtámadott ítélet indokolásának állítólag ellentmondásos jellegéről (a C-401/10. P. sz. ügyben felhozott első fellebbezési jogalap)*

105. A Bizottság szerint a Törvényszék a megtámadott ítélet egyes részeiben egymással összeegyeztethetetlen elemzéseket folytat le a vizsgált eseményekkel kapcsolatban. Különösen, egyrészt együttesen elemzi a 2002. július 12-i, szeptember 13-i és október 2-i nyilatkozatokat, valamint a 2002. december 4-i bejelentést annak megállapítása érdekében, hogy ezen intézkedések összességükben előnyt biztosítottak az FT részére, másrészt pedig a korábbi állításainak ellentmondva megállapítja, hogy e nyilatkozatok és e bejelentés között jelentős törés állt fenn.

106. Nem osztom a Bizottság álláspontját. Épp ellenkezőleg, számomra úgy tűnik, hogy a megtámadott ítélet elég egyenes logikát követ, az indokolásában pedig nem fedezem fel a Bizottság által állított ellentmondásokat. Különösen nem látok semmilyen ellentmondást egyrészt azon állítás között, hogy a 2002. július 12-i, szeptember 13-i és október 2-i nyilatkozatok, valamint a 2002. december 4-i bejelentés együttesen vagy külön-külön ugyanazon előnyt (vagy hasonló előnyt) biztosítanának az FT részére, amennyiben az állam azon szándékát juttatják kifejezésre, hogy az FT támogatása érdekében beavatkozzék, másrészt pedig annak megállapítása között, hogy e különböző intézkedések az ilyen támogatás végrehajtásához alkalmazandó eszközök meghatározása tekintetében nem egyformán pontosak, továbbá eltérő a jellegük és a tartalmuk az arra való alkalmasságukat illetően, hogy jogilag kikényszeríthető módon kötelezzék az államot. Hasonlóképp, ha figyelembe vesszük a Törvényszék által az előny és az állami források átruházása közötti összefüggéssel kapcsolatban kialakított értelmezést, a Bizottság állításával ellentétben nem fedezhető fel semmilyen ellentmondás egyrészt a megtámadott ítélet 259. pontja között, amelyben a Törvényszék megállapítja, hogy „a 2002 júliusa óta tett nyilatkozatok és a […] 2002. december 4-i [bejelentés] […] előnyt [biztosított] az FT javára”, másrészt pedig a 296. pont között, amelyben a Törvényszék kimondja, hogy „az állami források 2002. december 4-i bejelentésen alapuló átruházása kizárólag olyan előnnyel függhet össze, amely a bejelentésben kifejezetten említett 9 milliárd euró összegű hitelkeret megnyitásából adódik”. Mint azt ugyanis a fentiekben kifejtettem, ez utóbbi pont azt az álláspontot alkalmazza a jelen ügyre, amely szerint csak akkor állhat fenn összefüggés az előny és az állami források átruházása között, ha azok ugyanolyan jellegűek, ami a Törvényszék szerint a jelen ügyben nem áll fenn egyrészt az említett nyilatkozatokból és az említett bejelentésből eredő, a pénzügyi piacokat megnyugtató hatásban megnyilvánuló előny, másrészt pedig az állami forrásoknak a 9 milliárd euró összegű hitelkeret FT javára történő megnyitásából eredő átruházása között.

107. Következésképpen úgy vélem, hogy a Bizottság első fellebbezési jogalapját el kell utasítani.

C – *A vitatott határozat állítólag téves értelmezéséről és elferdítéséről (a C-401/10. P. sz. ügyben felhozott harmadik fellebbezési jogalap)*

108. Harmadik fellebbezési jogalapjában a Bizottság azt kifogásolja, hogy a Törvényszék a vitatott határozat téves értelmezését alakította ki, és elferdítette az ezen aktus alapjául szolgáló tényállási elemeket. A Bizottság különösen azt kifogásolja, hogy a Törvényszék a megtámadott ítélet 254–255. pontjában úgy ítélte meg, hogy a Bizottságnak részletesebben kellett volna vizsgálnia és indokolnia a részvényesi előlegre vonatkozó, 2002. december 20-i szerződéses ajánlatból eredő elkülönült előny fennállását, miközben a vitatott határozat (190) és (194) preambulumbekezdéséből világosan kitűnik, hogy a Bizottság ilyen előnyt soha nem vett figyelembe, hanem mindig kizárólag a tőkepiacoknak az FT számára kedvező feltételek mellett történő újbóli megnyitásában megnyilvánuló, „a piac felé érzékeltetett azon látszatból” eredő előnyt vette alapul, „miszerint a részvényesi előleg létezik”. A Bizottság ezenkívül vitatja a megtámadott ítélet 247. pontjában foglalt azon megállapítást, mely szerint a Bizottság a Törvényszék által 2009. április 21-én tartott tárgyalás során elismerte, hogy megítélése szerint maga a részvényesi előlegre vonatkozó szerződéses ajánlat kiegészítő és elkülönült előnyt tartalmazott a 2002. december 4-i bejelentésből eredő előnyhöz képest. A Bizottság állításával ellentétben a megtámadott ítélet indokolásából, különösen annak 244. és 245. pontjából világosan

kitűnik, hogy a Törvényszék igenis figyelembe vette először is „a piac felé érzékeltetett azon látszatból” eredő előnyt, „miszerint a részvényesi előleg létezik”, amely előnyre a Bizottság akként hivatkozik, hogy a vitatott határozatban egyedül ezt vette alapul, továbbá, hogy a Törvényszék a 254. és 255. pontban csak a teljesség kedvéért vizsgálta meg, hogy a vitatott határozatot lehet-e akként értelmezni, hogy a Bizottság egy későbbi és elkülönült előnyt is figyelembe vett. E körülmények között – anélkül, hogy vizsgálni kellene, hogy a Törvényszék elferdítette-e a Bizottság által a 2009. április 21-i tárgyaláson megfogalmazott állításokat – a vitatott határozat téves értelmezésére alapított, az előző pontban ismertetett kifogást véleményem szerint mint megalapozatlant el kell utasítani.

109. Harmadik jogalapja keretében a Bizottság ezenkívül azt kifogásolja, hogy a Törvényszék „elferdítette a [vitatott] határozatot és az annak alapjául szolgáló tényállást”, amikor a 2002 júliusától decemberéig egymást követő események sorában jelentős törést mutatott ki a 2002. július 12-i nyilatkozat és a 2002. december 4-i bejelentés között, „elmulasztva azon két másik nyilatkozat megemlítését, amelyekre szeptemberben és októberben került sor”, és amelyek a Bizottság szerint a francia állam FT-vel szembeni kötelezettségvállalásainak fokozatos konkretizálódását tanúsítják. E kifogást szintén el kell utasítani. A megtámadott ítéletnek különösen a 303. és 304. pontjából ugyanis kitűnik, hogy a Törvényszék megítélése szerint a 2002. december 4-i bejelentés a 2002. júliusi, szeptemberi és októberi *három nyilatkozathoz* [a Törvényszék által a megtámadott ítélet 21. pontjában bevezetett rövidítés szerint „a 2002 júliusa óta tett nyilatkozatokhoz”] viszonyítva képezett „jelentős törést”, amely nyilatkozatok természetét és tartalmát a Törvényszék minden egyes nyilatkozat vonatkozásában már a megtámadott ítélet 273–276. pontjában megvizsgálta, vagyis nem mulasztotta el figyelembe venni – mint ahogy azt a Bizottság állítja – az említett bejelentést megelőző valamennyi intézkedést.

110. Az eddigi megfontolások összességére tekintettel úgy vélem, hogy a Bizottság harmadik fellebbezési jogalapját mint megalapozatlant teljes egészében el kell utasítani.

D – *A Francia Köztársaság által az indokolás megváltoztatása iránt előterjesztett kérelemről*

111. A Bizottság fellebbezésére benyújtott válaszbeadványában a francia kormány azt állítja, hogy a Törvényszék a 2002 júliusa óta tett nyilatkozatok és a 2002. december 4-i bejelentés hatásait a megtámadott ítélet 240. és 259. pontjában téves jogalkalmazás útján minősítette az EK 87. cikk (1) bekezdése értelmében vett előnynek, még azt megelőzően, hogy ezen intézkedéseket a körültekintő magánbefektető kritériumára figyelemmel megvizsgálta volna.

112. Azon kérelemnek, amelyet a francia kormány a fenti érveléssel lényegében az indokolás megváltoztatása iránt terjeszt a Bíróság elé, véleményem szerint nem lehet helyt adni. A megtámadott ítélet 217. pontjában ugyanis a Törvényszék megállapítja, hogy „a magánbefektető kritériuma alkalmazásának szükségszerű előfeltétele, hogy az állam által egy vállalkozás javára hozott intézkedések állami forrásokból származó előnyt nyújtsanak”. A 221. pontban előrebocsátja, hogy először is azt fogja megvizsgálni, hogy a francia állam által az FT javára tett intézkedések előnyt biztosítottak-e az FT számára, ezt követően pedig azt, hogy az ilyen előnyt a magánbefektető kritériumának tiszteletben tartásával nyújtották-e. Végül a 313. pontban a Törvényszék megállapítja, hogy az elsőfokú eljárás felperesei által felhozott, a körültekintő magánbefektető kritériuma Bizottság általi alkalmazásának jogszerűségére vonatkozó jogalapokról és érvekről már nem szükséges határozni. E körülmények között – mint azt az FT maga is elismeri – nem állapítható meg, hogy a Törvényszék a francia állam által az FT javára tett intézkedésekből eredő, a megtámadott ítélet 234–240. pontjában azonosított anyagi előnynek az EK 87. cikk (1) bekezdése értelmében vett „illetéktelen” jellegéről foglalt volna állást.[60]

60 — Lásd a C-124/10. P. sz., Bizottság kontra EDF és társai ügyben 2012. június 5-én hozott ítélet 89. pontját is.

V – Végkövetkeztetések

113. A fent kifejtett indokok alapján indítványozom, hogy a Bíróság helyezze hatályon kívül az Európai Unió Törvényszéke T-425/04., T-444/04., T-450/04. és T-456/04. sz., Franciaország és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2010. május 21-én hozott ítéletét. Ezenkívül, mivel a Törvényszék által elkövetett hiba az egész elemzésére kihat, továbbá a Törvényszék nem folytatta le a Franciaország részéről a France Télécom részére biztosított állami támogatásról szóló, 2004. augusztus 2-i 2006/621/EK bizottsági határozat ellen felhozott valamennyi jogalap, köztük a körültekintő piacgazdasági magánbefektető elvének a Bizottság általi alkalmazására vonatkozó jogalap vizsgálatát, célszerűnek ítélem, hogy a Bíróság az Európai Unió Bíróságának alapokmánya 61. cikkének első bekezdése alapján az ügyet az első fokon előterjesztett kereset újabb vizsgálata érdekében utalja vissza a Törvényszékhez, a fellebbezési eljárás során felmerült költségekről pedig egyelőre ne határozzon.